

MAYIS 2020

Yüksek Lisans-Mimarlık

MEHMET GÖKHAN CAN

T.C.

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİHİ YEŞİLYURT (MALATYA) EVLERİNDE
YAPISAL BOZULMA NEDENLERİ ÜZERİNDE BİR
İNCELEME

MİMARLIK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET GÖKHAN CAN

MAYIS, 2020

**Tarihi Yeşilyurt (Malatya) Evlerinde Yapısal Bozulma
Nedenleri Üzerinde Bir İnceleme**

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Dr. Tülay KARADAYI YENİCE

Mehmet Gökhan CAN

Mayıs, 2020

© 2020 [Mehmet Gökhan CAN]

FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU

MimarlıkAnabilim Dalı **Yüksek Lisans** Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Mehmet Gökhan CAN** tarafından hazırlanan **“TarihiYeşilyurt (Malatya) EvlerindeYapısalBozulmaNedenleriÜzerindeBirİnceleme”** başlıklı tez30/04/2020tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı**bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Kurumu/Üniversitesi

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Tülay KARADAYI YENİCE
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Başkanı

Doç.Dr. Bilgehan YILMAZ ÇAKMAK
Konya Teknik Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Murat ULUĞ
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

.....
Enstitü Müdürü

İlgili tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek ilgili tezde yer aldığını beyan ederim.

Mehmet Gökhan CAN

ÖZET

TARİHİ YEŞİLYURT (MALATYA) EVLERİNDE YAPISAL BOZULMA NEDENLERİ ÜZERİNDE BİR İNCELEME

CAN, Mehmet Gökhan

Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık

Tez Yöneticisi: Dr. Tülay KARADAYI YENİCE

Mayıs 2020

65 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, XIX. Yüzyıl ortalarında inşa edilmeye başlanmış, zengin kültürel birikime sahip Anadolu'nun Malatya şehrindeki Tarihi Yeşilyurt Evlerinin dokusunu oluşturan kerpiç evlerin yapısal bozulma sebeplerini belirlemektir. Araştırmanın kapsamını, Malatya'nın Yeşilyurt ilçesi Hıroğlu mahallesi, Taze Değirmen Çıkmaçı sokağında bulunan, döneminin yerel mimarisinin özelliklerini yansıtan dokuz adet geleneksel Türk Evi oluşturmaktadır.

Araştırmada Tarihi Yeşilyurt (Malatya) Evlerinin konum, plan, cephe, yapım sistemi gibi özelliklerini inceleyerek cephe ve malzeme özelliklerinin belgelenmesi ve mevcut durumları fotoğraflar ve rölövelerle kaydedilmiştir. Bu tanımlamanın ardından, yapıların bozulma sebepleri belirlemek için haritalandırma yöntemi kullanılmıştır.

Tespit edilen bilgilerin ışığında Tarihi Yeşilyurt Evlerinin bozulma sebeplerinde topografya, nem ve iklime bağlı nedenler, hava kirliliği ve sosyo-ekonomik faktörler etkili olduğu gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Malatya, Yeşilyurt, Türk Evi, Restorasyon, Tahribatsız İnceleme, Bozulma Haritası

ABSTRACT

A RESEARCH ON CAUSES OF STRUCTURAL DETERIORATION IN HISTORICAL YEŞİLYURT (MALATYA) HOUSES

CAN, Mehmet Gökhan

M.Sc. in Architecture

Supervisor: Dr. Tülay KARADAYI YENİCE

May 2020

65 pages

The main purpose of the research is to determine the causes of structural deterioration of adobe houses which were started to construct in the middle of the 19th century and composed the texture of the Historical Yeşilyurt Houses in Malatya city of Anatolia with rich cultural accumulation. The scope of the research is consist of nine historical Turkish houses which reflect local architecture of its period, located in Taze Değirmen Çıkmaşı street of Hiroğlu neighbourhood of Yeşilyurt, Malatya.

In the research, current status, facades and material properties of Historical Yesilyurt houses in Malatya, which are examined according to their plans, facades, construction systems and location, are documented by photographs and building surveys. Subsequently, the mapping method is used to determine the causes of structural deterioration.

In the conclusion of the determined information, topography, air pollution, socio-economic factors, humidity and climate related causes have been shown as efficient causes of structural deterioration of Historical Yeşilyurt Houses.

Key Words: Malatya, Yeşilyurt, Turkish House, restoration, Nondestructive analysis, deterioration mapping

TEŐEKKÖR

Tezimin oluŐum ve geliŐim sűrecinde, planlanması ve yűrűtűlmesi hususunda her konuda destekte bulunan, aynı zamanda da olumlu eleŐtirileriyle yűnlendiren danıŐman hocam Dr. Tűlay KARADAYI YENİCE;

Arazi keŐifi ve çalıŐmaları esnasında yardımlarından űtűrű Eda ÇAKIN'a;

Kaynak için arŐivini aan Yeşilyurt Belediyesinde Mustafa Arif ŐAVATA'ya;

Tez çalıŐmam sűresince gűstermiŐ oldukları desteklerden űtűrű eŐim Ŭmran CAN'a ve kızım Miray Azra'ma ve tűm aileme teŐekkűrlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi	2
1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	2
1.3. Materyal ve Yöntem	3
1.4. Özgün Değer - Katkı	4
İKİNCİ BÖLÜM	5
YEŞİLYURT (MALATYA) BÖLGE ÖZELLİKLERİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ	5
2.1. Fiziki ve Çevresel Özellikleri	5
2.1.1. Konumu	5
2.1.2. İklimi ve Bitki Örtüsü	6
2.1.3. Topografyası	9
2.2. Bölgenin Tarihsel Gelişimi ve Mekan Oluşumu	10
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	12
TARİHİ YEŞİLYURT (MALATYA) EVLERİ	12
3.1. Konum Özellikleri	14

3.2. Plan Özellikleri.....	15
3.3. Cephe Özellikleri.....	19
3.4. Yapım Sistemi ve Tekniği.....	25
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	32
TARİHİ YEŞİLYURT EVLERİNİN BOZULMA NEDENLERİ	32
4.1. Bozulma Haritalarının Oluşturulması	32
4.2. Zemin Yapısı ve Hareketlerine Bağlı Bozulmalar	40
4.3. Nem Sorunu ve İklimle Bağlı Bozulmalar	45
4.4. Hava Kirliliği ve Biyolojik Bozulmalar	50
4.5. Sosyal ve Ekonomik Nedenlere Bağlı Bozulmalar	54
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	58
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	58
KAYNAKLAR.....	62
ÖZGEÇMİŞ	65

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1: Malatya Ortalama Sıcaklık (°C) (1929-2017)	7
Tablo 2.2: Malatya ortalama en yüksek ve düşük sıcaklıkları (1929-2017)	7
Tablo 2.3: Malatya güneşlenme süresi	7
Tablo 2.4: Malatya ortalama yağışlı gün sayısı ve aylık toplam yağış miktarı ortalaması	8
Tablo 4.1: Malatya ilinin yeraltı suyu potansiyeli.....	42
Tablo 4.2: Ulusal Hava Kalite İndeksi Kesme Tablosu	51
Tablo 4.3: Bozulma Haritaları Üzerinden Yüzdelerik Sonuç Tablosu	61
Tablo 4.4: Bozulma Haritaları.....	61

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Malatya İlçe Haritası (2020).....	6
Şekil 2.2: Yeşilyurt ve yakın çevresinin topografya haritası.....	9
Şekil 2.3: Aslantepe höyüğü.....	10
Şekil 2.4: Nemrut Dağı.....	10
Şekil 2.5: Malatya genel görünümü.....	11
Şekil 3.1: Hiroğlu mahallesinde bulunan tescilli yapılar.....	14
Şekil 3.2: Bozulma haritaları oluşturulan sokak.....	14
Şekil 3.3: Sofasız Plan Tipleri.....	15
Şekil 3.4: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin plan örneği.....	16
Şekil 3.5: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin niş örneği ocak örneği (2019).....	17
Şekil 3.6: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin döşeme, dikme örneği (2019).....	17
Şekil 3.7: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin pencere örneği (2019).....	18
Şekil 3.8: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin cihannüma örneği (2019).....	18
Şekil 3.9: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin zemin kat & 1. kat plan örneği.....	19
Şekil 3.10: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin yüksek bahçe duvar örneği (2019).....	20
Şekil 3.11: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin asimetric cephe karakteristiği (2019).....	20
Şekil 3.12: Tarihi Yeşilyurt Evleri kısmı bodrum örneği (2019).....	21
Şekil 3.13: Tarihi Yeşilyurt Evleri yol kotu altında kalan kısmı örneği (2019).....	21
Şekil 3.14: Tarihi Yeşilyurt Evleri değişime uğramış demir kapı örneği (2019).....	22
Şekil 3.15: Tarihi Yeşilyurt Evleri giriş kapı örnekleri (2019).....	23
Şekil 3.16: Tarihi Yeşilyurt Evleri pencere örnekleri (2019).....	24
Şekil 3.17: Tarihi Yeşilyurt Evleri pencere detayı örneği.....	25
Şekil 3.18: Tarihi Yeşilyurt Evleri taş, kerpiç, ahşap duvar kesiti örneği (2019).....	26
Şekil 3.19: Tarihi Yeşilyurt Evleri hıms duvar örneği (2019).....	26
Şekil 3.20: Tarihi Yeşilyurt Evleri anaç duvar kesiti örneği (2019).....	27
Şekil 3.21: Tarihi Yeşilyurt Evleri kerpiç duvar örneği (2019).....	27
Şekil 3.22: Tarihi Yeşilyurt Evleri ahşap giriş örneği (2019).....	28
Şekil 3.23: Tarihi Yeşilyurt Evleri “eli belinde” (eli böğünde) örneği (2019).....	29
Şekil 3.24: Tarihi Yeşilyurt Evleri dış cephe kireç badana örneği (2019).....	29

Şekil 3.25: Tarihi Yeşilyurt Evlerinde iç kapı ve mutfak dolabı örneği (2019).....	30
Şekil 3.26: Tarihi Yeşilyurt Evleri ahşap çatı örnekleri (2019).....	30
Şekil 3.27: Tarihi Yeşilyurt Evleri kuş bakışı görünüşü (2019).....	31
Şekil 4.1: Bozulma haritası oluşturulan evler ve çevresi.....	33
Şekil 4.2: 238 ada 1 parsel kuzey cephesi malzeme bozulma haritası	34
Şekil 4.3: 238 ada 1 parsel doğu cephesi malzeme bozulma haritası.....	34
Şekil 4.4: 85 ada 4 parsel kuzeydoğu cephesi malzeme bozulma haritası	35
Şekil 4.5: 238 ada 24 parsel batı cephesi malzeme bozulma haritası.....	35
Şekil 4.6: 85 ada 3 parsel doğu cephesi malzeme bozulma haritası.....	36
Şekil 4.7: 238 ada 23 parsel batı cephesi malzeme bozulma haritası.....	36
Şekil 4.8: 238 ada 22 parsel batı cephesi malzeme bozulma haritası.....	37
Şekil 4.9: 80 ada 6/7 parsel kuzey cephesi malzeme bozulma haritası	37
Şekil 4.10: 80 ada 6/7 parsel doğu cephesi malzeme bozulma haritası.....	38
Şekil 4.11: 81 ada 14/15 parsel güney cephesi malzeme bozulma haritası.....	38
Şekil 4.12: 81 ada 14/15 parsel kuzey cephesi malzeme bozulma haritası	39
Şekil 4.13: 81 ada 12/13 parsel doğu cephesi malzeme bozulma haritası.....	39
Şekil 4.14: 81 ada 12/13 parsel güney cephesi malzeme bozulma haritası.....	40
Şekil 4.15: Malatya Jeoforfoloji haritası	41
Şekil 4.16: Bölgenin Yerleşime Uygunluk Haritası	42
Şekil 4.17: Zeminden kaynaklanan oturmalar	43
Şekil 4.18: Malatya deprem haritası (D.A.D.L.Ş.M), Taze Değirmen Çıkmazı sokağında bulunan kargır yapının depremden aldığı hasar örneği (2019).....	43
Şekil 4.19: Zeminden kaynaklanan çatlak örneği (2019).....	44
Şekil 4.20: Yapının kesit örneği (2019).....	45
Şekil 4.21: Çatı açıklığı ve saçağı örneği (2019).....	46
Şekil 4.22: Sokak örneği (2019).....	46
Şekil 4.23: Sokak içerisinde biriken su örneği (2019).....	47
Şekil 4.24: Biriken suyun subasman duvarlarına olan etkisi örneği (2019).....	47
Şekil 4.25: Yapıya sonradan eklenen ve zarara neden olan çatı drenajı örneği (2019).....	48
Şekil 4.26: Nemin kerpiç duvarda ve strüktürde yarattığı tahrip örneği (2019).....	48
Şekil 4.27: Don etkisiyle pencerelerin duvarlarda ve ahşap da yaptığı hasar örneği (2019).....	49
Şekil 4.28: Yapılardaki malzeme kaybı örneği (2019).....	50
Şekil 4.29: Malatya ilinde PM parametresi günlük ortalama değer grafiği.....	52
Şekil 4.30: Malatya ilinde SO2 parametresi günlük ortalama değer grafiği	52

Şekil 4.31: Kabaran, dökülen cephe örneği (2019)	53
Şekil 4.32: Ahşabın deformasyona (nem,küf, mantar oluşumu) uğraması örneği (2019)	54
Şekil 4.33: Muhdes örnekleri (2019)	56
Şekil 4.34: Bakımsız yapı örnekleri (2019)	56
Şekil 4.35: Terk edilmiş- Yıkılma-Yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalan yapı örneği (2019)	57

KISALTMALAR LİSTESİ

m	Metre
cm	Santimetre
m ²	Metrekare
°C	Santigrat
vb.	ve benzeri
yy	yüzyıl
UA	Uygun Alanlar
ÖA	Önemli Alanlar
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
D.A.D.L.Ş.M	Deprem Araştırma Dairesi Laboratuarlar Şube Müdürlüğü
İ.P.E.J	İmar Planına Esas Jeolojik

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Tarihi süreç içerisinde insanoğlu göçebe hayattan yerleşik hayata geçmişlerdir. Yerleşik hayata geçerken mimari eserlerde çağın sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimlerine göre şekillenmiştir. Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Anadolu toprakları, ise medeniyetler arasında karşılıklı etkileşimlerin yaşandığı ve farklı kültürlerin bir arada yaşadığı topraklar olmuştur. Bu kültürel birikimin sonucunda ise Anadolu'nun birçok şehir, kasaba ve köylerinde Anadolu Türk Evleri oluşmuştur. Türk Evi, Osmanlı imparatorluğunun sınırları içerisinde ve Anadolu topraklarında yaşamış Türklerin geliştirdikleri kendine özgü olan mimari sivil yapılarıdır. Bu kapsamda konuyu ele alacak olursak bu yerleşim yapıları ve onların ortaya çıkarmış olduğu, tarihi şehir yapısı, içerisinde bulunduğu yerleşim yerini diğer şehirlerden ayırmaktadır. Bu bağlamda şehrin kimlik yapısını meydana getiren bir unsur olmasının yanı sıra, nesiller arası aktarılmış olan geleneklerin, alışkanlıkları kısaca toplumsal kültürün izlerini taşıdığı görülmektedir. Tarihteki birçok toplum ve medeniyetten bugüne ulaşan bu mimari yapıların orijinal halleriyle himaye edilip gelecek kuşaklara aktarılması, mimarlık bilimi kapsamında her geçen gün ehemmiyeti giderek artış gösteren bir husus olarak dikkat çekmektedir. Bu çerçevede Araştırmamızın Evrenini Malatya şehri, örneklemini de Yeşilyurt ilçesi Hiroğlu mahallesi oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, Malatya Yeşilyurt ilçesinin Hiroğlu Mahallesiindeki Tarihi Yeşilyurt evleri bozulma nedenleri açısından incelenmiştir. Bu çalışmamız beş ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm de; çalışmanın amacı ve önemi, çalışmanın kapsamı ve sınırlılıkları, materyal ve yöntem, özgün değer ve katkı tanımlar yer almaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise; Yeşilyurt bölgesinin özellikleri ve tarihsel gelişimi kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde Tarihi Yeşilyurt Evleri; konum özellikleri, plan özellikleri, cephe özellikleri, yapıım sistemi ve tekniği, örtü sistemleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Tezin dördüncü bölümünde ise; Tarihi Yeşilyurt Evlerinin bozulma nedenleri çerçevesinde bozulma

haritalarının oluşturulması, zemin yapısı ve hareketlerine bağlı bozulmalar, nem sorunu ve iklime bağlı bozulmalar, hava kirliliğine bağlı bozulmalar, sosyal ve ekonomik nedenlere bağlı bozulmalar alt başlıkları kapsamlı bir şekilde irdelenmiştir. Çalışmanın beşinci son bölümünde ise; çalışmaya ilişkin değerlendirme ve sonuç kısmından meydana gelmektedir.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Araştırmamızın konusunu teşkil eden Malatya-Yeşilyurt ilçesi Hıroğlu Mahallesi Taze Değirmen Çıkmaızı sokağında bulunan, toplam 9 adet tarihi evi kapsamaktadır. İlçedeki tarihi evlere dair tescil fişlerinin, belgeleme ve himayeye dair faaliyetlerin olmaması bu araştırmamızın çıkış noktasını teşkil etmektedir. Bu kapsamda; İlçede yapacağımız çalışma XIX.. yüzyılda inşası gerçekleştirilen toplam 9 adet tarihi evin, sonraki dönemlere belge (fotoğraf, çizim vb.) niteliğinde aktarılması yönünden ve yeni tasarım ve şehirleşme düzenlemelere örnek teşkil oluşturması açısından da önem arz etmektedir.

Bu çalışma çerçevesinde Yeşilyurt ilçesi çalışma sahası olarak belirlenmiştir. Bu bölgedeki sivil mimari mirasını muhafaza etmeye, gelecek nesillere aktarmaya yönelik ilk adım olacağı hedeflenmektedir.

Bu araştırmada XIX. yüzyıl yapıları olan Yeşilyurt ilçesindeki Tarihi Türk Evlerinin yapısal bozulma nedenlerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışma aşağıdaki aşamalar kapsamında ele alınmıştır:

1. Yeşilyurt ilçesinin fiziksel ve çevre değerleri incelenerek geleneksel evin oluşumuna etkileri çalışma içerisinde yer almaktadır.

2. Tarihi Yeşilyurt Evleri incelenirken; geleneksel Anadolu Evi'nin tarihsel gelişimi araştırılarak, bu gelişim içerisinde Tarihi Yeşilyurt Evi'nin yeri ve önemine yer verilmektedir.

3. Tarihi Yeşilyurt Evlerinin şekillenmesinde büyük rol oynayan sosyo-kültürel değerlerin mekana yansıması incelenmektedir.

4. Tarihi Yeşilyurt Evlerinin bozulma nedenleri araştırılarak çizimler ile belgelenmektedir.

Bu çalışma Malatya'nın Yeşilyurt ilçesindeki Hiroğlu Mahaltesinde Taze Değirmen ıkmağı sokağında bulunan 9 Adet evin bozulma haritaları oluşturulması ve değerlendirilmesiyle sınırlı tutulmuştur. Evlerin terk edilmiş olmaları, atıl durumda yıkılmaya mahkum edilmiş olmaları, tamamına yakını aynı sokakta bulunmaları ve restorasyon geçirmemiş olmaları bozulmaların en fazla grldđđ sokak olarak, bu 9 evin seçimini belirlemiştir.

1.3. Materyal ve Yöntem

Burada sunulmuş olan tez çalışmamız başlıca üç önemli aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar sırasıyla, kütüphane ve arşiv araştırmaları, arazide tespit ve belgeleme çalışmasıdır. Bu tezin materyal kısmını, Malatya-Yeşilyurt ilçesi Hiroğlu Mahaltesi Taze Değirmen ıkmağı sokağında yapımı XIX. yüzyıl ortalarında tarihlenmiş olan ve Osmanlı son döneminin sivil mimari özelliklerini taşıyan Tarihi Yeşilyurt (Malatya) Evleri ve bu evlere ilişkin bilgiler oluşturmaktadır. Tarihi Yeşilyurt evlerinin konumsal, tarihsel ve mimari özelliklerinin tanımlanmasına yönelik haritalar, eski gravürler-fotoğraflar, Koruma Bölge Kurulu Kararları-tescil fişleri ve yazılı tarihsel kaynaklar araştırmanın diğer materyalleri kapsamında bulunmaktadır. Bu çerçevede araştırmanın yöntemi, problem tespiti, amaç ve hedeflere yönelik yapılan literatür araştırması ve saha araştırmalarında elde edilen bulgulara dayalı olarak; Tarihi Yeşilyurt (Malatya) Evleri'nin bozulma nedenleri ve bunların korunmasına yönelik ltlerin belirlenmesine dayanmaktadır. Bu kapsamda ilk önce problemin tanımı, araştırmanın amaç ve hedeflerinin tanımlanmasının ardından konuya ilişkin ulusal ve uluslar arası kaynak tarama yapılması olup araştırma aşamasında konuyla alakalı yapılmış olan ulusal ve uluslararası seviyedeki lisansüstü tez çalışmaları irdelenmesi; çalışmanın kavramsal çerçevesinin tanımlanması öngörülmektedir. Diğer yandan ulusal ve uluslar arası makaleler ve sempozyumda basılı bildirimler, kuramsal çerçevenin biçimlenmesinin de katkı sağlaması düşünülmektedir. Bu erevede; Tarihi Yeşilyurt (Malatya) Evleri'nin bulunmuş olduğu kentsel çevrenin tarihsel yapısı, iklimsel ve coğrafi özellikleri incelenerek yapılardaki bozulmalar üzerine etkileri ele alınmıştır. Bununla beraber Tarihi Yeşilyurt (Malatya) konut mimarisinin oluşum süreci, fiziksel ve

sosyal-kültürel etkenler doğrultusunda incelenerek, bölgesi ve Anadolu ev mimarisindeki yeri tanımlanmıştır. Araştırmanın yönteminin diğer aşamasında, Tarihi Yeşilyurt Evi incelenmesi, evlerin plan, cephe ve malzeme özellikleri rölövelerle belgelenmesi; mevcut durumları fotoğraflar ile kayıt altına alınması hedeflenmektedir.

1.4. Özgün Değer - Katkı

Tarihin derin izlerini taşıyıp günümüze kadar ulaşan ve bölgenin kimliğini oluşturan bu sivil yapıların, bozulma türlerinin tespitini yaparak, tarihi yapıların korunmasına katkı sağlamaktır.

Anadolu toprakları yüzyıllarca çok farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış zengin bir tarihe sahiptir. Bu tarihi koruyup, gelecek nesillere aktarabilmemiz için bozulma nedenlerini araştırıp, eski yapıların yada restorasyonu yapılacak olan yapıların korunmasına ve yapılacak olan imalatların bozulma nedenleri göz önünde bulundurularak tedbirlerin alınmasına ışık tutacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

YEŞİLYURT (MALATYA) BÖLGE ÖZELLİKLERİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Fiziki ve Çevresel Özellikleri

Fiziki konumu ve çevresel özellikleriyle önemli bir yere sahip olan Yeşilyurt, Malatya ilinin iki merkez ilçesinden biridir. Aynı zamanda Malatya'nın nüfus olarak en büyük ilçesidir.

2.1.1. Konumu

Yeşilyurt ilçesi, 954,6 km² yüz ölçümüne sahiptir. Yeşilyurt, Doğu Anadolu Bölgesi'nin batısındadır (Şekil 2.1). Yeşilyurt, eski Yeşilyurt ilçesi ile Gündüzbey, Yakınca, Şahnahan, Dilek, Topsöğüt, Bostanbaşı beldeleri, ilden katılan 36 mahalle (Nüfusun %70'i) ve mahalle statüsü kazanan 39 köyün birleşmesi ile oluşmuştur. İlçe şehir merkezinin güney batısında yer alır. Konum olarak kuzey ve doğuda Battalgazi, güneybatıda ve batıda Doğanşehir ve Akçadağ, güneyde Adıyaman iline bağlı Çelikhhan ilçesiyle ile çevrilidir (Malatya Yeşilyurt belediyesi, 2018).

Ayrıca Kuzeyinde Karakaya Baraj Gölü, güneyinde ise Çat Baraj Gölü bulunmaktadır. İlçe merkezi Kuruçay'ın doğu kıyısında kurulmuştur. Malatya Sivas demiryolu ve karayolu ilçeden geçer. İlçe Yeşilyurt Belediyesi ve 82 mahalleden oluşmaktadır (Malatya Yeşilyurt belediyesi, 2018).

Şekil 2.1: Malatya İlçe Haritası (2020)

2.1.2. İklimi ve Bitki Örtüsü

Yeşilyurt iklimi incelenirken uzun süreli rasatların mevcut olmaması, Malatya'nın yakınında bulunması ve benzer iklim özellikleri taşıması sebebiyle Malatya iklimi ile birlikte incelenecektir. 'Malatya iklimi genel olarak karasal iklim özelliklerini gösterse de Akdeniz iklim özellikleri de yer yer görülmektedir. İlkbaharda yıllık yağışın %38'i, kışın ise %35'i düşer. Bu durumda Malatya kış yağışı ile Güney Doğudaki özelliği, ilkbahar yağışları ile iç Bölge özelliğini gösterir. Haziran'dan Ekim başına kadar dört ay kuraktır. Bu durum ile de Akdeniz kurak dönemi burada belli olur' (Öztaş, 1977: 2).

Tablo 2.1 den anlaşılacağı üzere Malatya'da 88 yılın verilerine göre (1929-2017) ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu ay Temmuz ve Ağustos ayları iken ortalama sıcaklıklarda eksi derece sadece ocak ayında görülmektedir. Ayrıca en yüksek ortalama sıcaklık ile en düşük ortalama sıcaklık arasında 27.4 °C vardır. Bu farkın fazla olması ilde karasal iklimin fazla olduğunun göstergesidir. Ayrıca yıllık ortalama sıcaklık 13.6 °C olarak ölçülmüştür (Tablo 2.1).

Tablo 2.1: Malatya Ortalama Sıcaklık (°C) (1929-2017)*

MALATYA	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Sıcaklık	-0.4	1.4	6.7	12.9	17.9	23	27	27	22.4	15.5	7.9	2	13.6
Ölçüm Periyodu (1929-2017)													

*Bu tablo yerinde tespit ve ölçümler sonucunda Meteoroloji Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

İldeki 88 yılın ortalama en düşük ve en yüksek sıcaklıklara bakıldığında ortalama en yüksek sıcaklık 33.8°C ile temmuz ayında, ortalama en düşük sıcaklık ise -3.4°C ile ocak ayında ölçülmüştür. Yıllık ortalama en yüksek sıcaklık 18,9 °C iken yıllık ortalama en düşük sıcaklık ise 8.3°C'dir (Tablo 2.2).

Tablo 2.2: Malatya ortalama en yüksek ve düşük sıcaklıkları (1929-2017)*

MALATYA	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama en yüksek sıcaklık	3	5.3	11.5	18.3	23.8	29.5	33.8	33.7	29	21.2	12.4	5.3	18.9
Ortalama En Düşük Sıcaklık	-3.4	-2.1	2.1	7.4	11.8	16.1	19.8	19.8	15.4	9.8	3.9	-0.8	8.3
Ölçüm Periyodu (1929-2017)													

*Bu tablo yerinde tespit ve ölçümler sonucunda Meteoroloji Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

Malatya'da ortalama güneşlenme süresi kış aylarında gün içerisinde 3.3 saate kadar düşmekte, yaz aylarında ise 12,5 saate kadar çıkmaktadır (Tablo 2.3)

Tablo 2.3: Malatya güneşlenme süresi*

MALATYA	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3.3	4.4	5.7	7.3	9.3	11.6	12.5	11.8	10	7.5	5.2	3.1	91.7
Ölçüm Periyodu (1929-2017)													

*Bu tablo yerinde tespit ve ölçümler sonucunda Meteoroloji Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

Malatya'da son 88 yılın verilerine göre yağışlı gün sayısı yıllık ortalama 85.4 gündür. Yaz aylarında yağışlı gün sayısı oldukça azalmaktadır. Toplam yağış miktarı ortalaması ise yıllık 374.9 mm olarak tespit edilmiştir (Tablo 2.4).

Tablo 2.4: Malatya ortalama yağışlı gün sayısı ve aylık toplam yağış miktarı ortalaması*

MALATYA	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama yağışlı gün sayısı	10.6	10.4	10.9	10.5	9.8	4.6	0.9	0.7	2	6.3	8.3	10.4	85.4
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalama	41.8	40.1	49.1	54.9	44.6	16.9	2.1	1.8	6.5	35.7	41.8	39.6	374.9
Ölçüm Periyodu (1929-2017)													

*Bu tablo yerinde tespit ve ölçümler sonucunda Meteoroloji Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

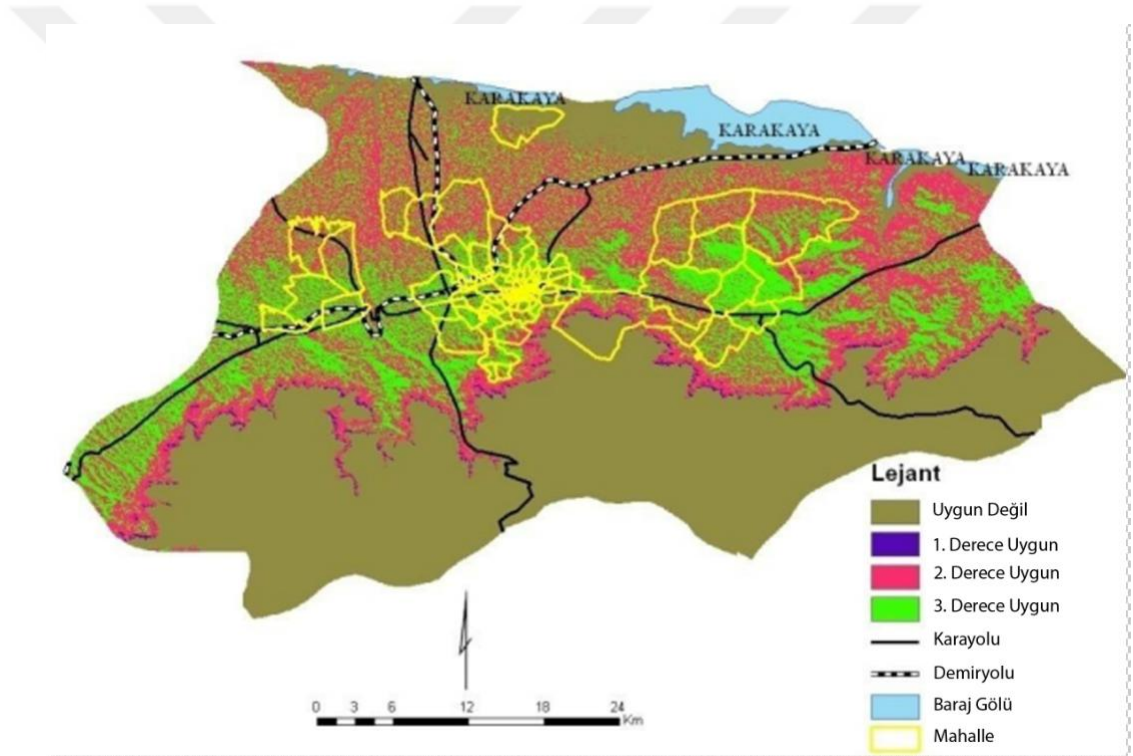
Yukarıdaki tüm verilere göre Malatya karasal iklim özellikleri göstermektedir. Malatya’da yaz mevsimi Mayıs'ta başlamakta ve sonbaharın ilk aylarına kadar devam etmektedir.

Yeşilyurt rasatları Malatya rasatları ile benzerlik göstereceği beklenir. Ayrıca Yeşilyurt, Güneydoğu Anadolu Bölgesi karasal yağış rejimi ve Akdeniz Bölgesi denizel yağış rejimi ile Doğu Anadolu Bölgesi karasal yağış rejimi ve İç Anadolu Bölgesi karasal yağış rejimleri arasında bir geçiş alanı durumundadır. Bu nedenle Yeşilyurt da Malatya gibi Doğu Anadolu Bölgesi’ne göre daha az soğuk ve daha az karasal iklim özelliği taşımaktadır. İlçede karasal iklim hüküm sürmekte olup yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı geçer. Yeşilyurt nispeten Malatya’dan daha yüksekte bulunması sebebiyle Malatya’ya göre kış ayları daha soğuk geçmektedir. Kasım ayında başlayan kar yağışları mart sonuna kadar devam etmektedir. Mayıs’ta ısınmaya başlayan havalar Ağustos ayında en yüksek değerleri bulmakta Ekim ayı sonlarına kadar sıcak hava etkisini sürdürmektedir. Malatya ovasında 1000m.den yüksek sahalarda yetişen orman alanı,1600 m. yüksekliğe kadar olan alanlar ise step olarak geçer (Şentürk-Balarısı 1991, S.36). Yeşilyurt engebeli bir araziye sahip olması dolayısıyla yüksek kesimlerde yetişen meşe, ardıç türünden kuru ormanlarla kaplı olması beklenir seyrek olarak meşe ve ardıç türleri karışık ormanların içinde yer almaktadır. Yüzyıllardır süren tahrip sonucunda bugün hakim bitki örtüsünü antropojen dağ stepleri teşkil etmekte karışık ormanlar ise dar bir alanı kaplamaktadır.

2.1.3. Topografyası

Malatya merkezinin batı kısmını oluşturan ilçe topraklarının bir kısmı dağlık alanlardan oluşmaktadır, ilçenin yüzölçümü yaklaşık 954,6 km² ve rakımı 998 m. dir (Malatya Yeşilyurt belediyesi, 2018).

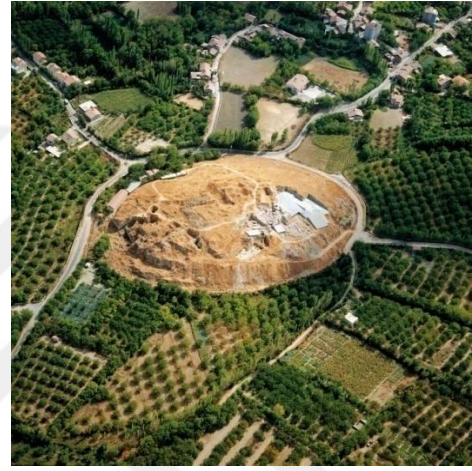
Şekil 2.2 ' de görüldüğü gibi İlçenin güney kesimini Güneydoğu Torosların uzantısı olan Malatya Dağları bulunmaktadır. Engebenin ve yükseltinin fazla olması konut yapımına uygun olamayan alan olarak görülmektedir. Malatya Dağları'nın en yüksek noktası Beydağ'ında 2.545 metreye ulaşan Şillan Tepesi'dir. İlçenin kuzey kesimi Malatya Ovası'nın uzantısı içerisinde yer almaktadır. İlçenin kuzeyine doğru gidildikçe konut yapımı uygunluğu artmaktadır (F.Engin, MT.Şengün, 2016).

Şekil 2.2: Yeşilyurt ve yakın çevresinin topografya haritası (F.Engin, MT.Şengün, 2016).

2.2. Bölgenin Tarihsel Gelişimi ve Mekan Oluşumu

Geçmişten günümüze kuruluş ismi büyük bir değişikliğe uğramadan gelen Anadolu şehirlerimizden biridir Malatya. Kültepe vesikalarında " Melita", Hititlerde "Maldia", Asur imparatorluk devrinde "Meliddu, Melide, Melid, Milid, Milidia", Urartu döneminde ise "Melitea" ve en sonunda ise Malatya ismini alarak günümüze gelmiştir. Malatya şehrinin ilk kuruluş yeri ise Aslantepe höyüğüdür. Katolik çağdan beri insan yerleşimi başlamış ve bugünkü Aslantepe 27 kültür katı bırakılmıştır (İ.Aytaç, 2015).

Şekil 2.3: Aslantepe höyüğü (Aydınlık, 2019)

Malatya Pütürge ilçesinde bulunan Büyüköz köyü ile Adıyaman Kâhta sınırları arasında Nemrut Dağı bulunmaktadır. Güneydoğu toroslarının uzantısı olan Nemrut Dağında Geç Helenistik döneminden kalma anıt mezar bulunmaktadır (Şekil 2.4).

Şekil 2.4: Nemrut Dağı (Malatya Kent Rehberi, 2013)

Yeşilyurt'a ilk yerleşme ise M. S. 395-659 yılları arasında Roma ve Bizans döneminde başlamıştır. (Kaletepe Höyük, Taftacık Roma Mezarı). Türklerin Yeşilyurt'a gelişi ise 1378-1399 tarihleri arasında Dulkadiroğlu Beyliği döneminde veya 1516'dan sonra Osmanlı İmparatorluğu döneminde olmuştur. İlçenin bilinen eski adı Çırmıktı'dır. Cumhuriyet Döneminde adı önce İsmet paşa, daha sonra ise Yeşilyurt olmuştur. "Yeşilyurt'a ilk yerleşmenin vadi tabanında başladığı, Camii Kebir'in bulunduğu alan etrafında gerçekleştiği bilinmekte fakat, bu başlangıcın kesin tarihi bilinmemektedir"(Şentürk Ve Balarısı, 1991: 5).

Şekil 2.5: Malatya genel görünümü (f:Hasan, 1934)

1753 yılında yapılan Camii Kebir'in, bugünkü yerinde kemik taştan (süngertaşı) oluşan bir kayalığın üzerine yapılması, ilk yerleşmenin o civarda olduğunu sergilemektedir. 2012 yılında çıkan kanun ile Malatya Büyükşehir Belediyesi statüsü kazanmış, Yeşilyurt ise merkez ilçe konumuna gelmiştir (İ.Aytaç, 2015: 135).

Tarihsel süreçte mekanların oluşumu farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Tarihi Yeşilyurt Evlerinin planlanmasındaki en önemli faktörler Türk töreleri, İslam yapısının esasları olmuştur. Dini esaslar yapıların bütününe etkilemiş ve mekan oluşumunu biçimlendirmiştir. Bunların yanı sıra iklim, çevre koşulları, fiziki yapı ve sosyo-kültürel değerlerde Tarihi Yeşilyurt Evlerinin biçimlenmesinde etkili olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TARİHİ YEŞİLYURT (MALATYA) EVLERİ

Türk Evi, Türklerin yaşadıkları bölgelerde inşa ettikleri ev tipleri olarak tanımlanabilir. Geçmişten günümüze kadar birçok devlet kuran ve bölge değiştiren Türk milleti farklı kültürlerle de etkileşim göstermiştir. Bu nedenle Türk evleri iklim, coğrafya ve kültür gibi etkenlere göre farklılıklar göstermektedir (Karayök, 2017).

Doğan Kuban yapım tekniklerini ve malzemeyi göz önünde bulundurarak Anadolu'yu yedi bölgeye ayırmaktadır. Güneydoğu Anadolu ve kuzey Suriye ortak mimarisi olarak taş ev mimarisi, Erzurum'dan kuzey doğu Anadolu'nun güney Kafkasya ve Dağıstan'a ahşap hatıllı taş mimarisi, doğu karadenizde ahşap iskeletli ev mimarisi, Ege ve Akdeniz'de düz damlı kubik taş mimarisi, orta Anadolu'nun köy ve küçük kentlerinde kerpiç mimari, Sivas'dan batıya ve İç Ege'den Torosların kuzey yamaçlarına kadar uzanan kısımlarda ise hımsız yapım tekniği ile ağaç kerpiç dolgulu, zemin kısmı çoğunlukla taş olan bir yapım tekniği ile inşa edilmiş tarihi ev mimarisi olarak tanımlanmıştır (Kuban, D., 1976).

Şehrin kuruluşu ile beraber Malatya'da sivil mimari örnekleri görmeye başlanmıştır. Malatya kent merkezinde XIX. yüzyıl ikinci yarısından sonra sivil yapılar inşa edilmiştir. Tarihi Malatya Evleri Osmanlı döneminin mimari özelliklerini yansıtmaktadır. İnşa edilen yapılar, dönemin yaşam tarzını'da yansıtmaktadır. Mahremiyetin önemli olduğu görülmektedir. Evler bahçe içine yapılmıştır. Yol cephesine yapılan sivil yapılar ise çepeçevre duvarlar ile örülmüştür. Avlularda pişirme ve depo alanları bulunmaktadır (Özyılmaz ve Aluçlu, 2009).

Malatya evlerinin yapı ana malzemesi kerpiç, taş ve ahşaptır. Evler genelde iki katlı olarak inşa edilmiştir. Bazı yapılar eyvan'dan (cihannüma) kaynaklı üç katlıdır. Giriş kapıları genelde iki kanatlı ve ahşaptan yapılmıştır. Her kapıda mutlaka kapı tokmağı bulunmakta ve kapılarda ahşap oymalar görülmektedir (İ.Aytaç, 2015).

Malatya evleri bitişik nizam ve ayrıık nizam olarak karşımıza çıkmaktadır. Bitişik nizam olarak inşa edilen evler sokak ile doğrudan ilişkili ayrıık nizamda inşa edilen evler ise bahçe ile sokak doğrudan ilişkilendirilmiştir (Özyılmaz ve Aluçlu, 2009). Tarihi Malatya Evlerinde İç sofalı, Dış sofalı ve Çift sofalı olmak üzere üç farklı tipte görülmektedir (Durgun, 2006).

Tarihi Malatya Evlerinin bir çoğu bilinçsiz bir şekilde yıkılmış yerine yenileri inşa edilmişken bir kısmı da yapının bakımsızlık ve atıl durumda bırakılarak zamanla yıkılmasına ve yok olmasına sebep olmuştur. Bazı evler ise koruma altına alınmıştır.

Yapılan arkeolojik çalışmalar neticesinde Roma ve Bizans döneminden beri yerleşim yeri bulunan Yeşilyurt, Malatya'nın en eski yerleşim bölgesidir. Batıyı doğuya bağlayan ana halter üzerine kurulmuş bir merkez ilçedir. Malatya evlerinin genel karakteristik özelliklerini en iyi şekilde yansıtan Yeşilyurt evleri XIX. yüzyıl ortalarında inşa edilmiş ve günümüze kadar gelmiştir (İ.Aytaç, 2015).

Tarihi Yeşilyurt Evlerinde ise yapı ana malzemesi olarak taş ve kerpiç kullanılmıştır. Temel kısmı taş olarak tasarlanmış olup duvar kısımları kerpiç hımış duvar tekniğiyle yapılmıştır. Temel kısmı üzerine kullanılan diğer bir teknik ise ahşap çatkı aralarının kerpiç ile doldurulması yöntemidir.

Osmanlı döneminde yapılan sivil mimari örneklerinin genel özellikleri Yeşilyurt evlerine 'de yansımıştır. Genel olarak evler iki katlı tasarlanmış olup bazen de üç katlı yapılarda görülmektedir. Bazı yapılar bitişik nizam bazıları ise ayrıık nizam olarak inşa edilmiştir. Mimari yapı elemanların çoğu (pencereler, kapılar, merdivenler, dolaplar, yüklükler, taşıyıcılar vb.) ahşap olarak imal edilmiştir. Duvarlar ise kerpiç olarak, temel kısmı ise moloz taş ile tasarlanmıştır.

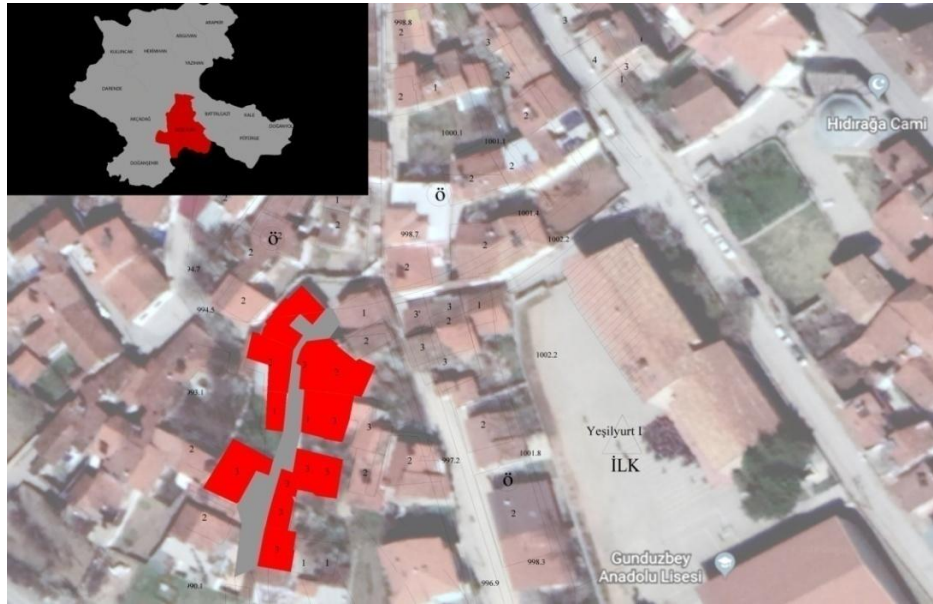
Yeşilyurt ilçesi Hiroğlu Mahallesinde 29 adet ev tescillenmiş ve bir kısmının ise restorasyon çalışmaları ise tamamlanmıştır. Bazı tescilli yapıların ise restorasyonu devam etmektedir. Taze değirmen çıkmazı sokağında bulunan evler ise atıl durumdadır (Şekil 3.1).

SIRA	ADI	YERİ	DOSYA NO	TESCİL TAR./KARAR	PAFTA	ADA	PARSEL	ENLEM	BOYLAM
1	Çırakgiller Evi (İsmet Bilir)	Hiroğlu Mahallesi	44.08.06	30.06.2005/782	L40-B4	86	8 VE 9	38 17' 36"	38 15' 02"
2	Coşkun Kekevi	Mollakasım Mah.	44.08.16	30.06.2005/792	L40-A3	44	60	38 17' 51"	38 14' 48"
3	Kemal Gülşah Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.07	30.06.2005/789	L40-B4	81	10	38 17' 39"	38 14' 58"
4	Mahmut Güzelkaya Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.10	30.06.2005/786	L40-B4	79	4 VE 5	38 17' 40"	38 14' 55"
5	Murat Özabacı Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.50	30.06.2005/790	L40-B4	81	14,15,16,17,20	38 17' 39"	38 14' 57"
6	Ali Zehra Cücemem Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.15	30.06.2005/791	L40-B4	81	12 VE 13	38 17' 39"	38 14' 58"
7	Mustafa Özabacı Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.17	30.06.2005/793	L40-B4	82	24	38 17' 38"	38 15' 01"
8	Hanifi Tanbay Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.08	30.06.2005/784	L40-B4	80	6 VE 7	38 17' 40"	38 14' 56"
9	H.Ali Özbey Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.07	30.06.2005/783	L40-B4	79	6 VE 7	38 17' 40"	38 14' 56"
10	Turgut Duran Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.12	30.06.2005/788	L40-B4	82	19	38 17' 39"	38 14' 59"
11	H.Ahmet Uğurlu Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.07	30.06.2005/787	L40-B4	86	2 VE 3	38 17' 36"	38 15' 03"
12	Hasan Tuncer Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.07	30.06.2005/785	L40-B4	82	11	38 17' 38"	38 15' 00"
13	Kınacı Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.05	30.06.2005/781	L40-B4	79	12 VE 13	38 17' 39"	38 14' 56"
14	Hanım-Salim Yavaş Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.36	19.06.2007/488	L40-B4	83	28	38 17' 36"	38 14' 59"
15	Yusuf Eyidemir Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.40	19.06.2007/488	L40-B4	237	25	38 17' 34"	38 15' 00"
16	H.Hüseyin Akpınar Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.39	19.06.2007/488	L40-B4	83	22	38 17' 36"	38 14' 58"
17	M.Ali-Fatma Canpolat Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.38	19.06.2007/488	L40-B4	83	23	38 17' 35"	38 14' 59"
18	Mustafa Ahmet Keleş Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.29	19.06.2007/488	L40-A3	79	50	38 17' 40"	38 14' 53"
19	H.Ahmet Eser ve Müş. Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.44	19.06.2007/488	L40-B4	92	7	38 17' 37"	38 14' 59"
20	Hanım Hasçelik Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.29	19.06.2007/488	L40-A3	79	47	38 17' 39"	38 14' 54"
21	Şaban Kınacı ve Müş. Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.30	19.06.2007/488	L40-A3	79	45	38 17' 39"	38 14' 54"
22	Ahmet Özgen Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.31	19.06.2007/488	L40-B4	79	36	38 17' 39"	38 14' 56"
23	Mehmet Keleş Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.41	19.06.2007/488	L40-B4	237	26	38 17' 34"	38 15' 00"
24	Şaban Kekevi Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.42	19.06.2007/488	L40-B4	92	23	38 17' 36"	38 14' 56"
25	İmihan Tosun Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.43	19.06.2007/488	L40-B4	92	6	38 17' 37"	38 14' 59"
26	Münevver Kınacı Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.32	19.06.2007/488	L40-B4	81	4	38 17' 40"	38 14' 58"
27	Yılmaz Çapan Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.37	19.06.2007/488	L40-B4	83	27	38 17' 36"	38 14' 59"
28	Bekir Yücel Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.33	19.06.2007/488	L40-B4	81	5	38 17' 59"	38 14' 37"
29	Mustafa İnankul Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.34	19.06.2007/488	L40-B4	81	7	38 17' 59"	38 14' 37"
30	Ahmet Taner Talat Evi	Hiroğlu Mahallesi	44.08.35	19.06.2007/488	L40-B4	86	10	38 17' 36"	38 15' 03"

Şekil 3.1: Hiroğlu mahallesinde bulunan tescilli yapılar

3.1. Konum Özellikleri

Malatya 2012 yılında yapılan değişiklikle Malatya'nın Büyükşehir olmasıyla, Yeşilyurt iki merkez ilçeden birisi olmuştur. Yeşilyurt merkez ilçesi, Hiroğlu mahallesine bağlı Taze Değirmen Çıkmazı sokağında bulunan bu yapıların konumu Şekil.3.2'de gösterilmektedir.

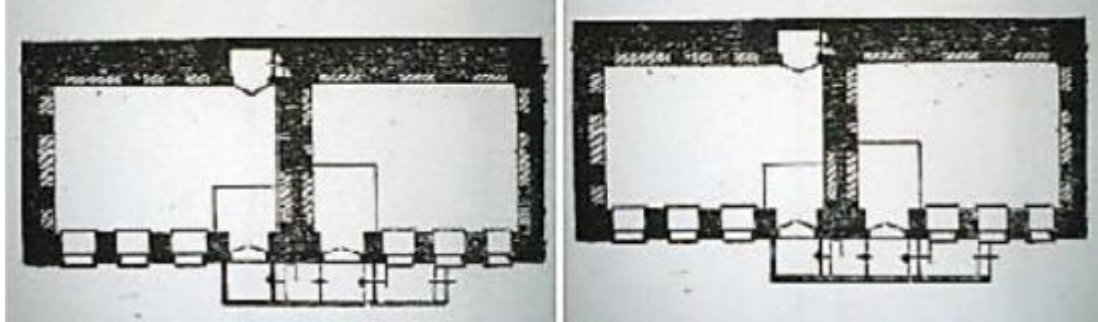

Şekil 3.2: Bozulma haritaları oluşturulan sokak

3.2. Plan Özellikleri

Tarihi Türk Evlerinde 4 tip plan tipolojisi görülmektedir. Plan tipolojileri, sofasız, dış sofalı, iç sofalı, orta sofalı plan tipleri olmak üzere tanımlanmıştır Sedat Hakkı Eldem bu dört kategorinin farklı uygulamalarını kendi içinde şematize etmiştir. Bu plan tipolojileri iklimden, geleneklerden, ekonomik ve topoğrafik koşullara göre bölgeden bölgeye değişim göstermiştir (1954,Sedat Hakkı Eldem).

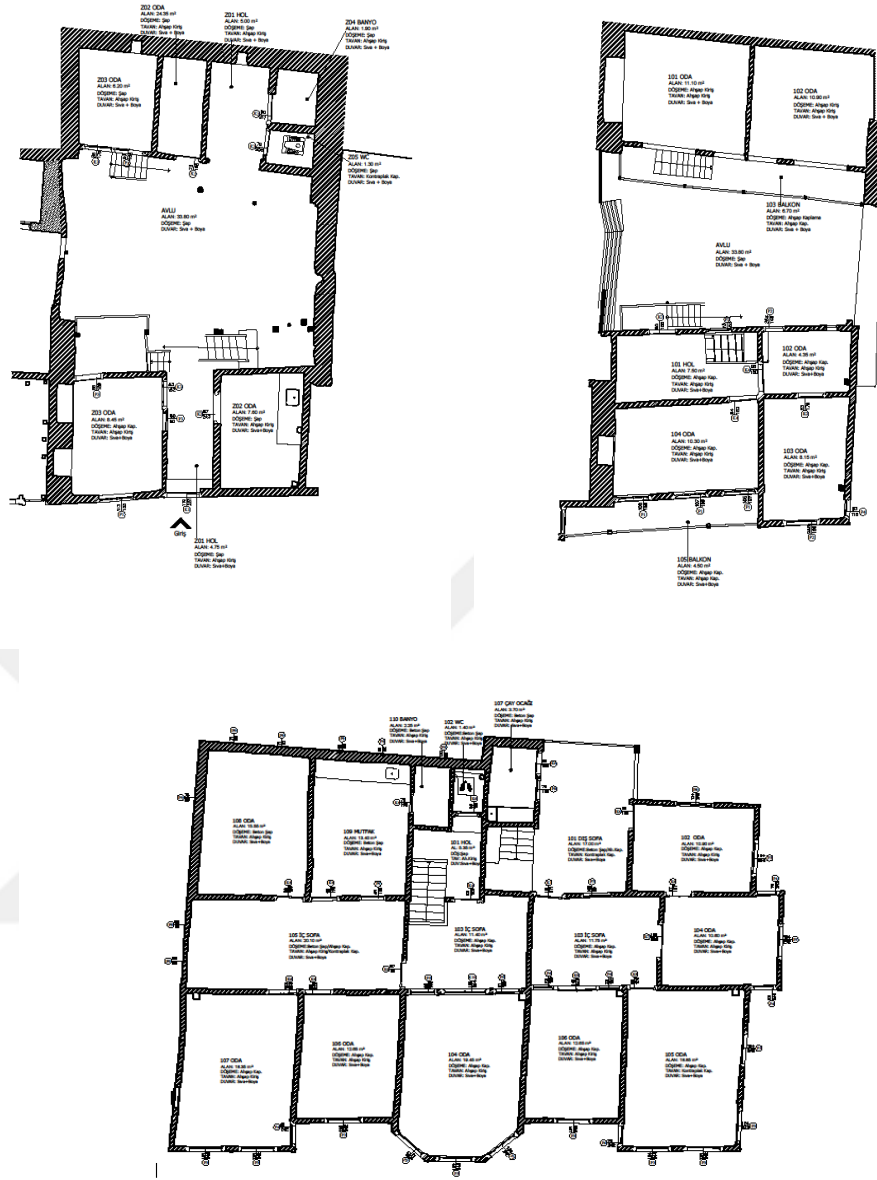
Türk evleri genel olarak iki katlı tasarlanmıştır. Zemin katlarda depo, samanlık, ambar, mutfak gibi mekanlar oluşturulmuştur. Üst katta ise oturma alanı, çalışma alanı, yatak odaları gibi mekanlar oluşturulmuştur. Bu nedenle Türk Evlerinde, üst katlar belirleyici rol oynamış ve üst kat plan şeması yapının tipolojisini belirlemiştir. Türk evlerinde odalar sofaların etrafına toplanmış ve sofadan odalara giriş sağlanmıştır. Türk evi planının ilk aşaması olarak sofasız plan tipi kabul edilmektedir. Odalar yan yana sıralanmış ve girişler dışarıdan sağlanmıştır (Karayök, 2017), (Şekil 3.3).

Şekil 3.3: Sofasız Plan Tipleri (Bozkurt 2013)

Sofalar Malatya evlerinde günlük yaşantının büyük bir bölümünün geçtiği ve diğer mekanlara geçişte genel sirkülasyonun sağlandığı önemli bir mekandır. Malatya Evlerinde İç Sofalı, Dış Sofalı ve Çift Sofalı tipoloji görülmektedir. Türk mimarisinin genel özelliklerini yansıtan Malatya evlerinde, üst katlarda, sofalardan odalara geçişler sağlanmıştır. Genellikle zemin katlarda ise ahırlar, samanlıklar, depolar, kilerler, eyvanlar, mutfak ve ıslak hacimler bulunmaktadır.

Yeşilyurt evlerini incelediğimizde ise genellikle iç sofalı ve dış sofalı plan tiplerinin beraber kullanıldığını görmekteyiz. Planın ana unsurlarını odalar, sofalar ve merdivenler oluşturmaktadır. (Şekil 3.4).

Şekil 3.4: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin plan örneği

Odalar kareye yakın dörtgen planlı olarak düzenlenmiştir. Odalar kendi içerisinde bir bütündür. Odalar, uyuma, yıkanma, oturma alanları işlevi görmektedir. Üst kattaki odalar ise genelde yatak odası olarak kullanılmıştır. Odalarda yüklük, sedirler ve nişler bulunmaktadır ve bu nişler genelde sağır cephelere yapılmıştır. Hizmet, tuvaletler ve temizlik odaları genelde bina dışında avlu içindedir. Ocaklar bina dışında tasarlanmıştır. Zeminlerde ve tavan detaylarını incelediğimizde ahşap tasarlandığını görmekteyiz (Şekil 3.5), (Şekil 3.6).

Şekil 3.5: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin niş örneği ocak örneği (2019)

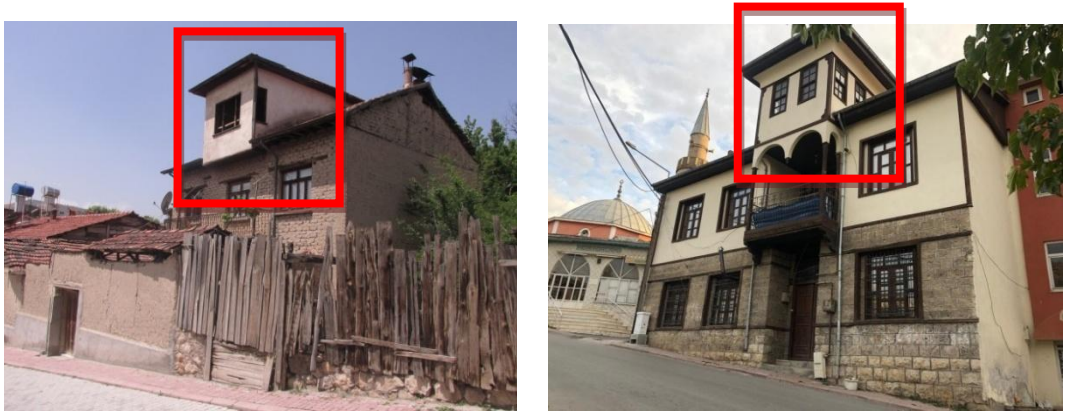
Şekil 3.6: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin döşeme, dikme örneği (2019)

Odalar bolca ışık alacak şekilde tasarlanmış ve her odaya tek veya ikili pencere gelecek şekildedir. Pencere boyutları kareye yakın dikdörtgen şeklindedir. Zemin katlarda pencere hem sayı olarak az hem de üst katlara göre boyut olarak daha küçük pencereler tasarlanmıştır (Şekil 3.7).

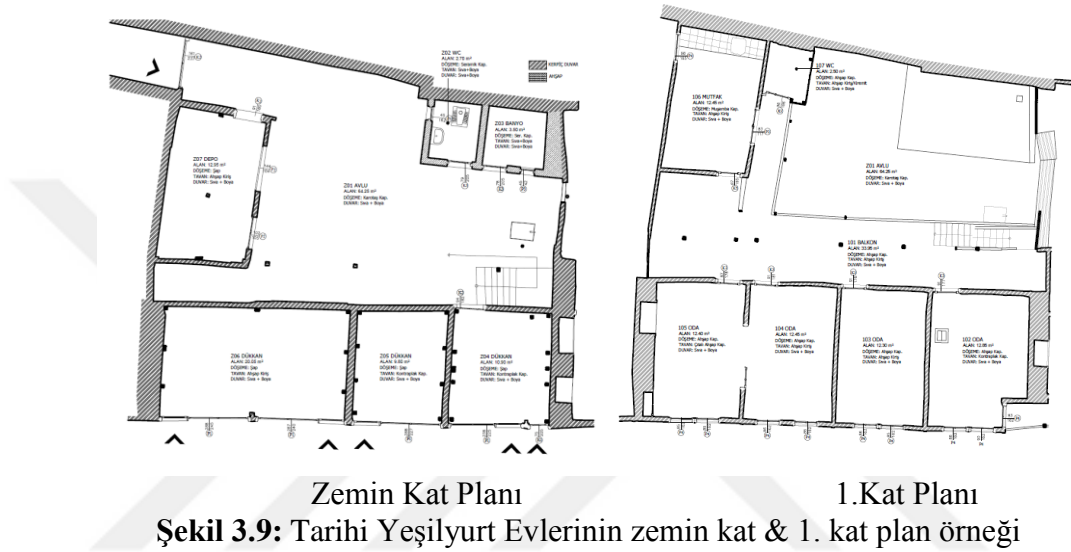
Şekil 3.7: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin pencere örneği (2019)

Cihannüma kelimesinin kökeni Farsçadır. Cihan, dünya anlamı taşırken, nüma ise göstermek anlamı taşımaktadır. Türkçe anlamı "dünyayı gösteren" anlamı taşıyan cihannüma her yan görülebilecek şekilde yapılmış çatı katı anlamı taşımaktadır. Yeşilyurt evlerinde ise çatı katı planı olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 3.8).

Şekil 3.8: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin cihannüma örneği (2019)

Yeşilyurt evlerinde genel olarak sokağa cepheli olan evler yüksek duvarlarla çepeçevrelenmiş içeride avlu alanları oluşturulmuş ve mahremiyet sağlanmıştır. Avlularda depo/kiler amaçlı odalar tasarlanmış lavabo ve tuvaletler avlu içinde bina dışında kalacak şekilde tasarlanmıştır. Birinci katlarda ise odalardan dış balkona çıkışlar verilmiş avluyu görecek şekilde tamamı balkon olarak çözümlenmiştir. Mutfağa balkondan geçiş sağlanmıştır. Bazı odalarda yükler ve nişler tasarlanmıştır (Şekil 3.9).

3.3. Cephe Özellikleri

Genel olarak iki katlı olan Tarihi Yeşilyurt Evleri bazı yapılarda cihanüma ile beraber üç katlıda karşımıza çıkmaktadır. Bazı evler sokağa cepheli olduğu gibi bazı evler ise bahçe içerisine yapılmıştır. Mahremiyetin Türk toplumu için önemli olduğunu bilmekteyiz bu nedenle bahçe duvarları yüksek kerpiçten veya molozlardan yapılmış duvarlarla çevrilidir (Şekil 3.10).

Şekil 3.10: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin yüksek bahçe duvar örneği (2019)

Türk evlerinde cepheler genellikle simetrik karakteristik özelliğe hakimken, Tarihi Yeşilyurt Evlerinde asimetrik karakteristik göze çarpmaktadır (Şekil 3.11).

Şekil 3.11: Tarihi Yeşilyurt Evlerinin asimetrik cephe karakteristiği (2019)

Cepheleri incelediğimizde subasmanların yol kotundan +60 cm / +120 cm gibi tasarlandığı bazı yapılarda ise kısmi bodrum katlar oluşturularak depo, ahır vb. işlevler ekledikleri görülmektedir (Şekil 3.12).

Şekil 3.12: Tarihi Yeşilyurt Evleri kısmı bodrum örneği (2019)

İmar faaliyetleri kapsamında yol yapımı sırasında dolgu nedeniyle bazı evler yol kotundan düşükte kalmıştır. Bu nedenle bodrum katları işlevsiz hale getirilmiş ve kullanımı engellenmiştir. (Şekil 3.13).

Şekil 3.13: Tarihi Yeşilyurt Evleri yol kotu altında kalan kısmı örneği (2019)

Binaların çok eski olmalarından dolayı bazı evlerin kapıları ise zamanla tasarımı aslına göre bozulmuştur. Aynı zamanda güvenlik nedeniyle demir kapılar takılmıştır (Şekil 3.14).

Şekil 3.14: Tarihi Yeşilyurt Evleri değişime uğramış demir kapı örneği (2019)

Evlerin giriş kapıları ahşaptan ve genelde çift kanatlı şekilde tasarlanmıştır fakat nadirde olsa tek kanatlı ahşap kapılarda görölmektedir (Şekil 3.15).

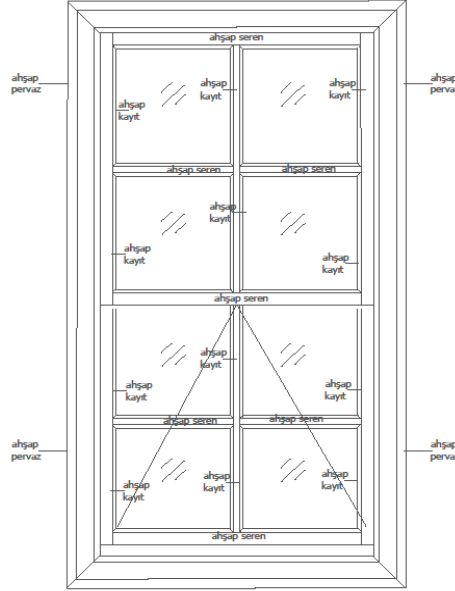
Şekil 3.15: Tarihi Yeşilyurt Evleri giriş kapı örnekleri (2019)

Malatya Yeşilyurt evlerinde genel olarak pencereler kareye yakın dikdörtgen biçimindedir. Genişlikleri "60 cm ile 120 cm" arasında değişen yükseklikleri de "120 cm ile 180 cm" arasında ölçülere göre tasarlanmıştır. Bazı pencereler giyotin şeklinde açılır kapanırken bazı pencerelerde açılabilir olarak içe açılan pencerelerdir (Şekil 3.16).

Şekil 3.16: Tarihi Yeşilyurt Evleri pencere örnekleri (2019)

Ayrıca pencerelerin tamamı ahşaptan yapılmıştır (Şekil 3.17). Yine zamanla çeşitli nedenlerden dolayı bozulmalara uğrayan pencereler PVC pencerelerle değiştirilerek tadilatlar yapılmıştır.

Şekil 3.17: Tarihi Yeşilyurt Evleri pencere detayı örneği

3.4. Yapım Sistemi ve Tekniği

Tarihi Yeşilyurt Evlerinde taşıyıcıyı iki kısma ayrılmaktadır. Bunlardan birisi düşey taşıyıcılar bir diğeri ise yatay taşıyıcılardır. Ana yapım malzemesi olarak taş, kerpiç ve ahşap kullanılan binaların yapım sistemi ise yığma yöntemi kurallarına göre yapılmıştır (Şekil 3.18). Düşey taşıyıcı olarak kerpiç duvarlar kullanılırken, yatay taşıyıcılarda ise ahşap kirişler kullanılmıştır. Temel kısmı yerden biraz yükseltilerek taş malzeme ile temel doldurulmuştur. Temel üstüne ise hımış duvar sistemi ile sürekli taşıyıcı olan duvarlar yapılmıştır.

Şekil 3.18: Tarihi Yeşilyurt Evleri taş, kerpiç, ahşap duvar kesiti örneği (2019)

Ülkemizde duvar malzemesi olarak bölge ve iklim malzeme seçimini doğrudan etkilemiştir. Geleneksel Türk evlerinde kerpiç, taş, tuğla, ahşap kullanılan malzemeler arasındadır. Tarihi Yeşilyurt Evlerinde hımış sistemini oluşturan yapı malzemesi taşıyıcı olarak ahşap, dolgu malzemesi olarak da kerpiç blokların kullanılmasıyla oluşmaktadır (Şekil 3.19). Dış duvar yaklaşık 80 cm kalınlığında "anaç" diye adlandırılan kerpiç bloklarla örülmüştür. İç duvarlar ise yaklaşık 40 cm kalınlığında "kuzu" diye tanımlanan toprak ile samanın karıştırılarak hazırlandığı kerpiç malzemesi bloklanarak, ahşap taşıyıcılarla beraber kullanılmaktadır (2006, Y.Durgun).

Şekil 3.19: Tarihi Yeşilyurt Evleri hımış duvar örneği (2019)

Dış duvarlar tek anaç ile iç duvarlar ise genelde tek kuzu ve bazen de tek anaç ile örülmektedir (Şekil 3.20). Duvarların kalın olması aynı zamanda ısı ve ses izolasyonda sağlamaktadır. Duvarları birbirine bağlayan ahşap taşıyıcı yatay ve dikey hatılların arası kerpiç ile doldurulmaktadır. (Şekil 3.21).

Şekil 3.20: Tarihi Yeşilyurt Evleri anaç duvar kesiti örneği (2019)

Şekil 3.21: Tarihi Yeşilyurt Evleri kerpiç duvar örneği (2019)

Tarihi Yeşilyurt Evlerinde taşıyıcı sistem olarak döşemeleri taşıyan ve giriş görevini gören ahşaplar, belli aralıklarla duvarlara bindirilmiştir. Döşemelerdeki yükü alan bu ahşaplar yükü duvarlara, duvarlarda yükü taş temele iletirler (Şekil 3.22). Yeşilyurt evleri, yığma sistemine göre tasarlanmıştır. Kerpiç duvarlar hem mekanları birbirinden ayırırken hem de taşıyıcılığı da üstlenmiş olurlar. Döşeme, çatı

gibi yatay taşıyıcılar kendi yüklerini duvarlara iletmişti için bina içinde plan değişikliği yapılmasına izin vermemiştir.

Şekil 3.22: Tarihi Yeşilyurt Evleri ahşap kiriş örneği (2019)

Genel olarak iki kat üzerine tasarlanmış olan Tarihi Yeşilyurt Evlerinde üst katlarda konsollar yapılmıştır. Bu konsollar yöresel tabirle “elibelinde” (eli böğründe) tekniğiyle yükü önce döşemeden elibelindeye daha sonra ahşap taşıyıcı dikmeye ve ardından da temele iletecek şekilde tasarlanmıştır. (Şekil 3.23). Duvarlar içten ve dıştan çamur harcıyla sıvanmış olup kireç badana ile boyanmıştır. (Şekil 3.24).

Şekil 3.23: Tarihi Yeşilyurt Evleri “eli belinde” (eli bögüründe) örneği (2019)

Şekil 3.24: Tarihi Yeşilyurt Evleri dış cephe kireç badana örneği (2019)

Ahşabın taşıyıcı sistemin dışında evin bir çok yerinde de kullanıldığını görmekteyiz. İç kapılar ahşaptır. Mutfak dolabı yine ahşap dan yapılmıştır (Şekil 3.25).

Şekil 3.25: Tarihi Yeşilyurt Evlerinde iç kapı ve mutfak dolabı örneği (2019)

Kar yükü, rüzgar yükü gibi kuvvetleri karşılayan çatı örtüsü zamanla hızlı deforme olan bir yapı elemanıdır. Tarihi Yeşilyurt Evlerinde ise genel olarak beşik çatı ve kırma çatı kullanılmıştır. Çatı örtüsü olarak alaturka kiremit kullanılmıştır. Bu kiremit örtüsünü ahşap mertekler ve kiremit altı tahtası tutmaktadır. Çatılar depo amaçlıda kullanıldığı için yüksek yapılmıştır. Çatı kalkanları ahşap'tan tasarlanmıştır. Sokak cephelerine denk gelen yerlerde çatı saçakları diğer cephelere göre daha uzun tutulmuştur. Yaklaşık 50 cm - 90 cm gibi saçak yapılmıştır. (Şekil 3.26), (Şekil 3.27).

Şekil 3.26: Tarihi Yeşilyurt Evleri ahşap çatı örnekleri (2019)

Şekil 3.27: Tarihi Yeşilyurt Evleri kuş bakışı görünüşü (2019)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARİHİ YEŞİLYURT EVLERİNİN BOZULMA NEDENLERİ

XIX. yüzyıl ortalarında yapımı başlayan ve günümüze kadar gelen Tarihi Yeşilyurt Evlerinde çeşitli sebeplerden dolayı bozulmalar meydana gelmiştir. Çoğu tescilli olan bu yapıların bozulma nedenlerinin tespiti sağlanacaktır. Doğru ve yerinde konacak tespitler geleceğe ışık tutacak restorasyon projelerinde daha sağlıklı binalar inşa edilecektir.

Yöntem olarak, yapıların bozulma haritalarının oluşturulması ile bozulma nedenleri saptanacaktır. Aynı zamanda bu yöntemi kullanırken tarihi yapılara zarar vermemelidir.

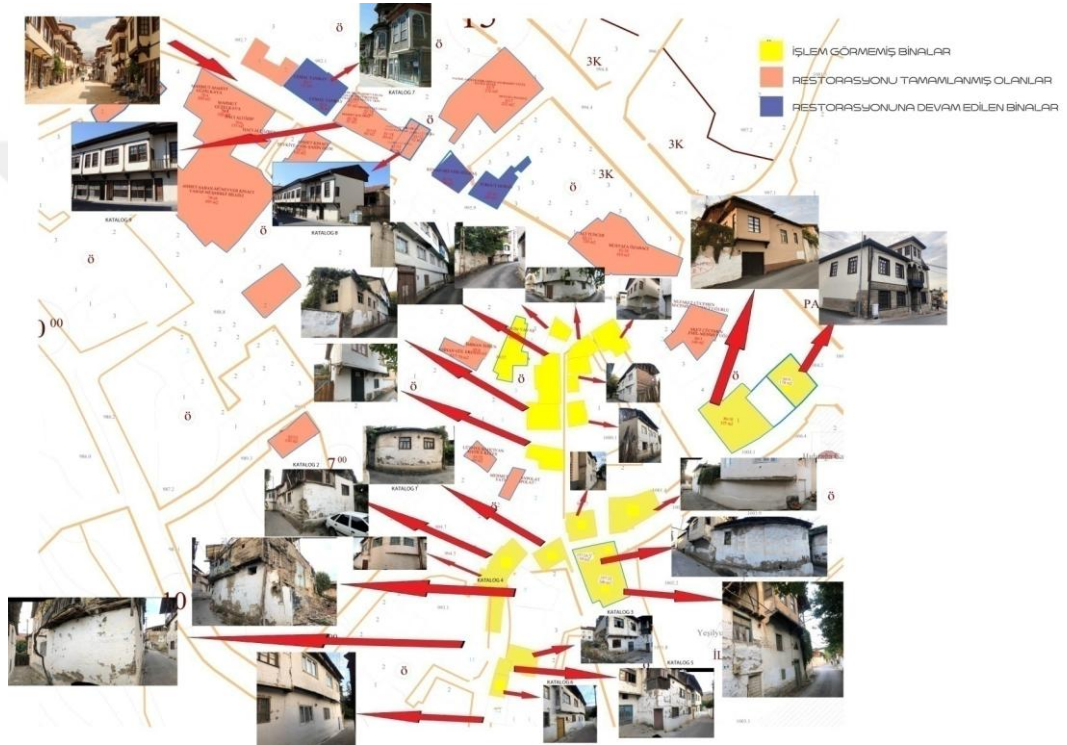
4.1. Bozulma Haritalarının Oluşturulması

Tarihi yapıların restorasyonuna geçilmeden önce bozulma nedenlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Yapının bozulmaya neden olan, kopma, çatlama, yosunlaşma, nem vb. gibi sorunları saptamalıyız. Bu saptama işleminin uzman kişilerle doğru olarak belirlenmesi çok önemlidir. Bozulma haritalarının oluşturulmasında ilk olarak görsel analiz yapılır. Bu analizin sonucunda incelenen yapıların, malzeme bozulmaları, tanımlanması, sınıflandırılması ve haritalandırılması çalışmalarını içermektedir. (Fitzner, 2004; 1995; Tavukçuoğlu, 2009)

Tarihi Yeşilyurt Evlerinde bu haritalandırma işlemi öncelikli sorunların belirlenmesi için uygulanmıştır. Örnekleme alanı olarak Hiroğlu Mahallesinde 9 ev seçilmiş ve uygulanmıştır.(Şekil 4.1)

Bozulma şekilleri malzeme kayıpları, birikimler ve ayrılmalar olarak üç ana başlığa göre ayrılmıştır.(Fitzner ve ark. 1992) Bu bozulmalar için lejant oluşturulup, renklere, yoğunluklarına, şiddetine derecelerine göre bozulma haritaları elde edilmiştir.(Şekil 4.2- Şekil 4.14), (Yenice, 2012).

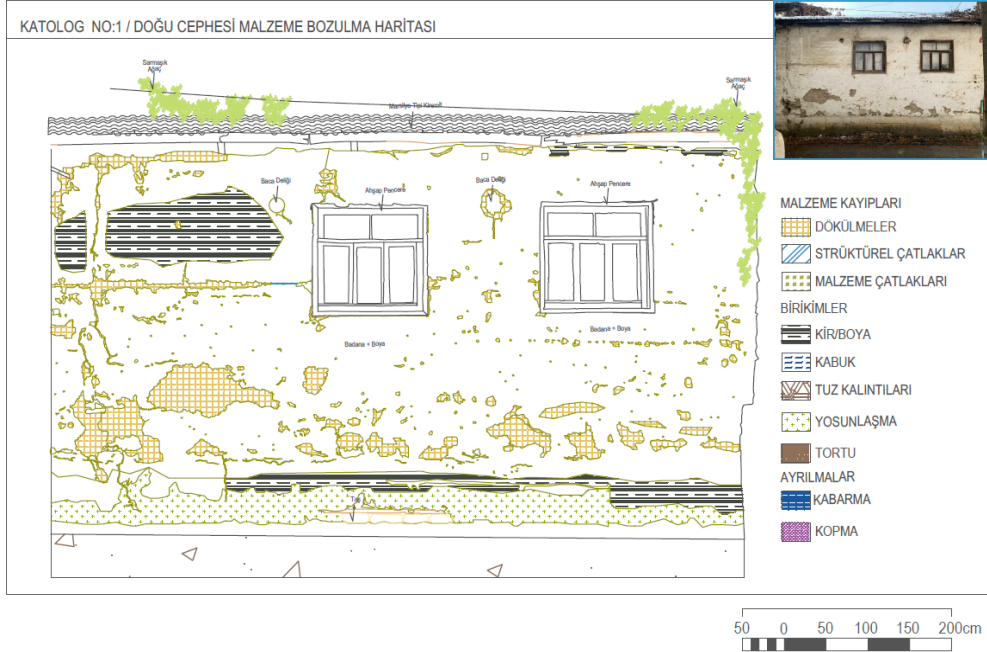
Yapılan rölöveler sonucunda yapılan çizimler üzerinde bozulma haritaları oluşturulup, bozulma nedenlerinin nasıl olduğu saptanmıştır. Bozulmalar evlerin zeminlerinden itibaren başlamıştır. Dökülmelerin, kir,boya ve kopmaların binaların tamamında hakim olduğunu görmekteyiz. Yosunlaşma ve nem gibi sorunların ise yapının zemin kısmında taş temel üzerinde ve temelin 30-50 cm üst kısmında görülmektedir. Tarihi Yeşilyurt evlerinde en fazla karşımıza çıkan bozulma türleri, dökülmelerin, kopmaların, kir, boya, çatlak, yosunlaşma ve nemden kaynaklandığı görülmektedir.

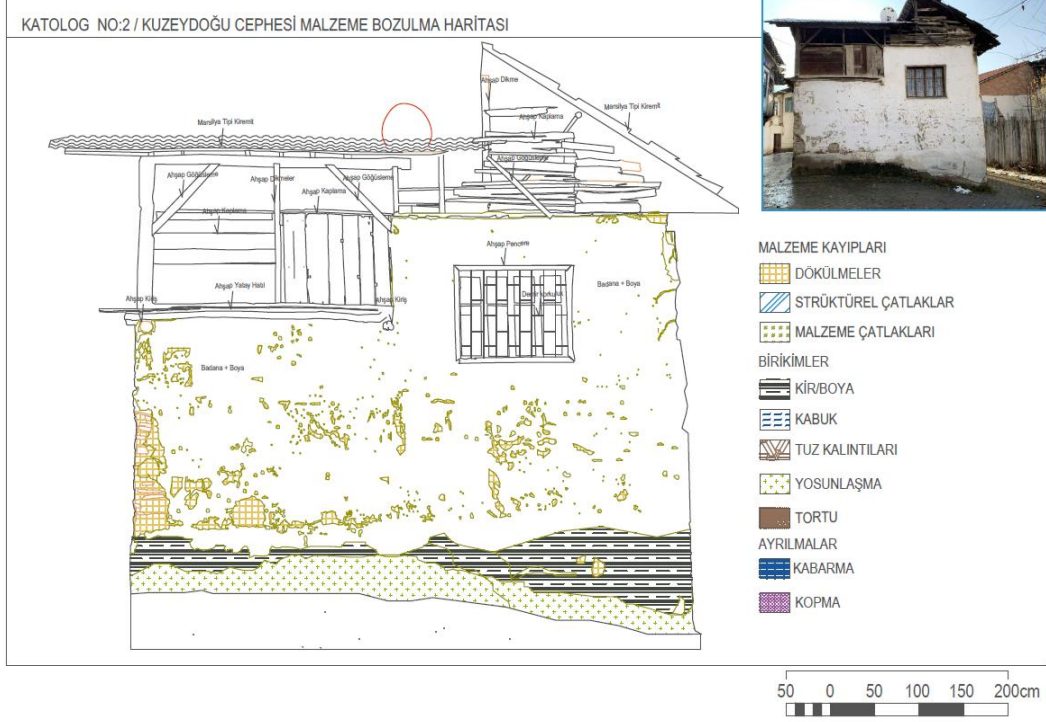
Şekil 4.1: Bozulma haritası oluşturulan evler ve çevresi

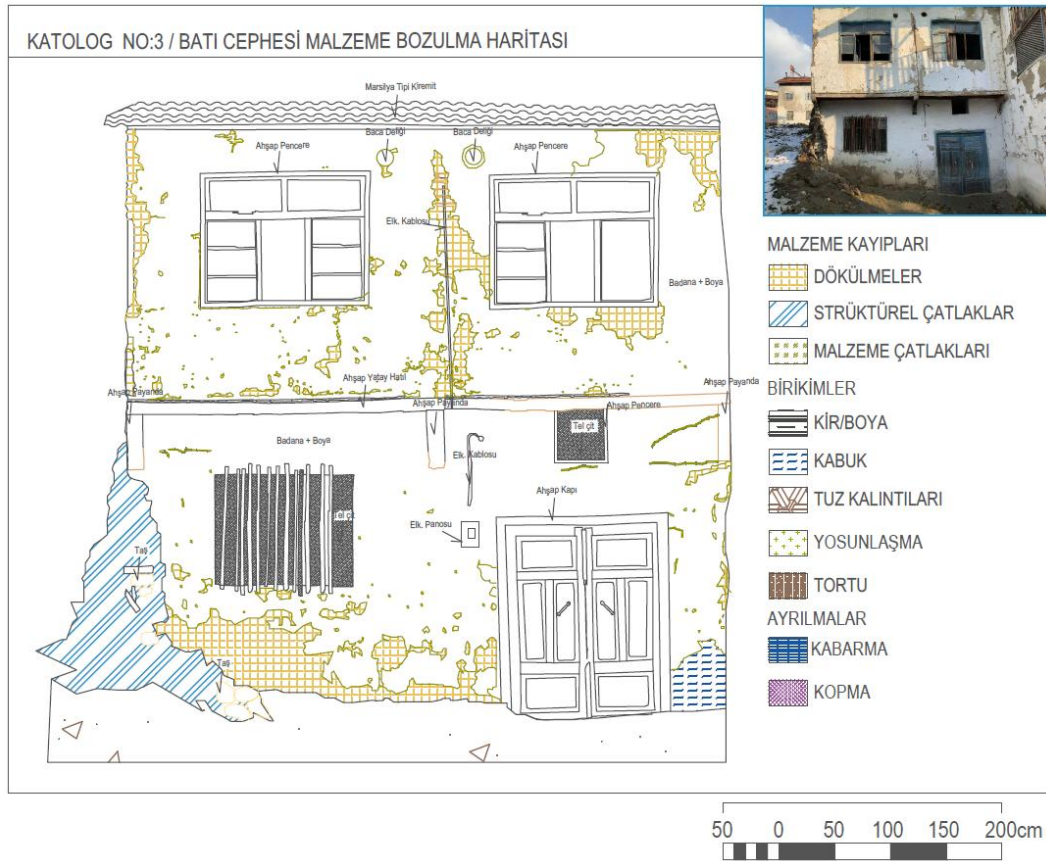
Şekil 4.2: 238 ada 1 parsel kuzey cephesi malzeme bozulma haritası

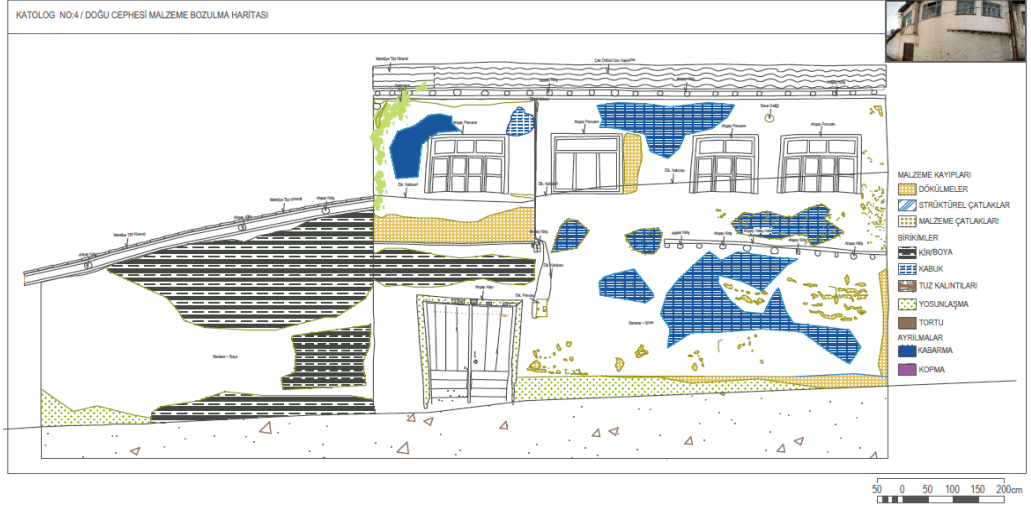
Şekil 4.3: 238 ada 1 parsel doğu cephesi malzeme bozulma haritası

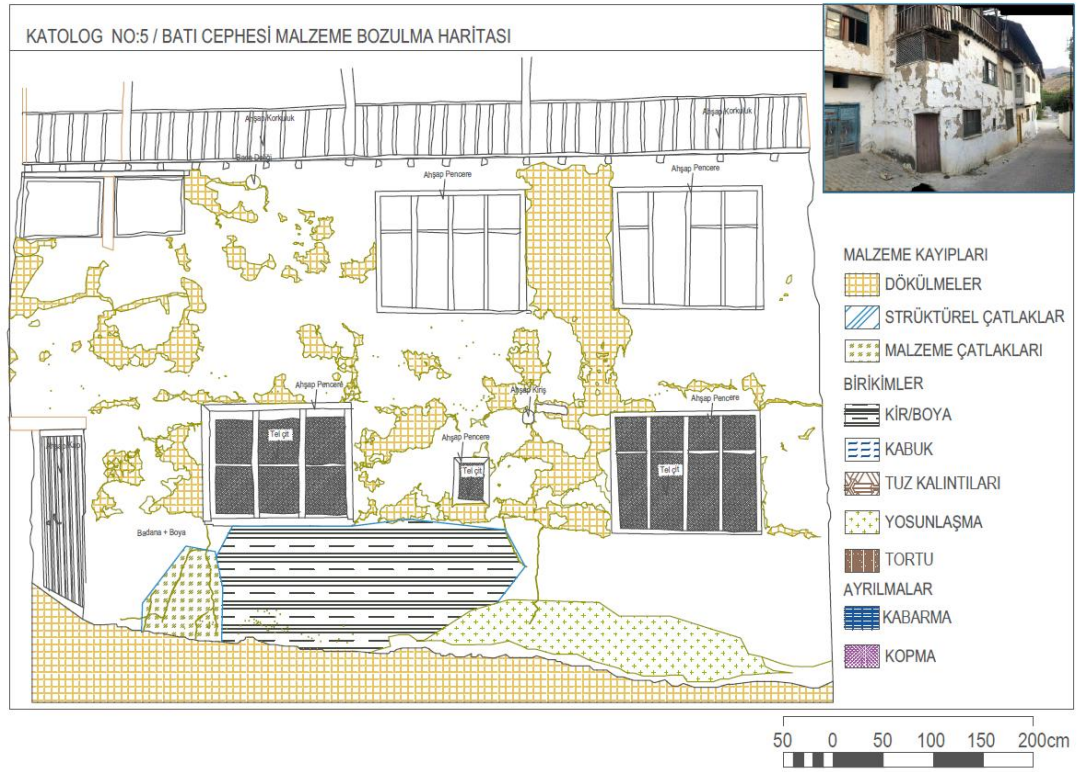
Şekil 4.4: 85 ada 4 parsel kuzeydoğu cephesi malzeme bozulma haritası

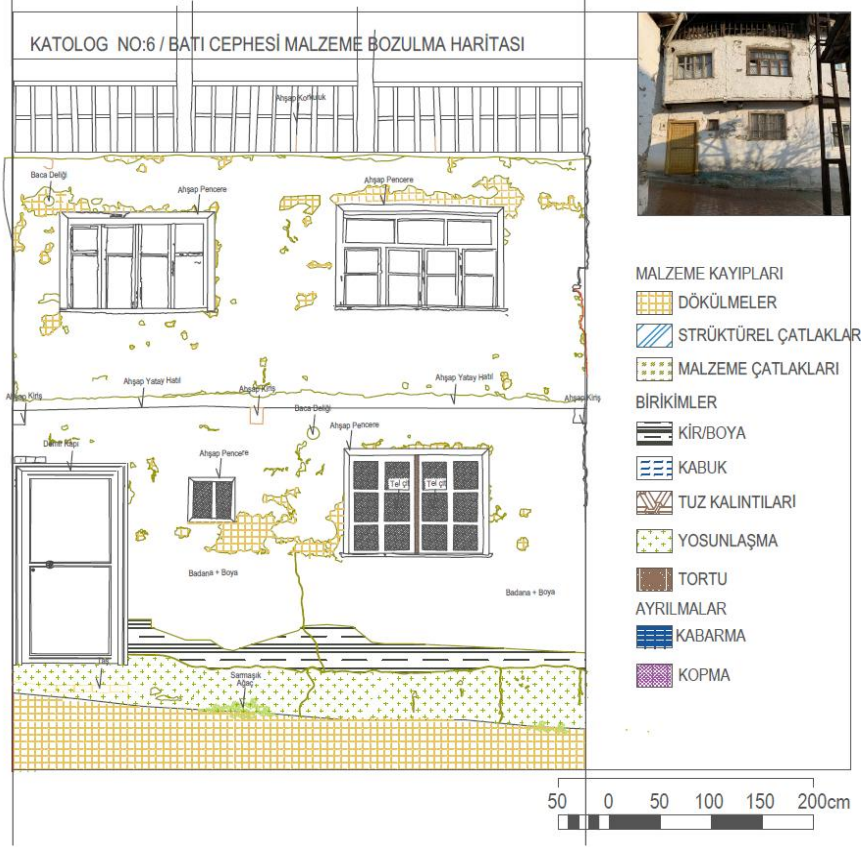
Şekil 4.5: 238 ada 24 parsel batı cephesi malzeme bozulma haritası

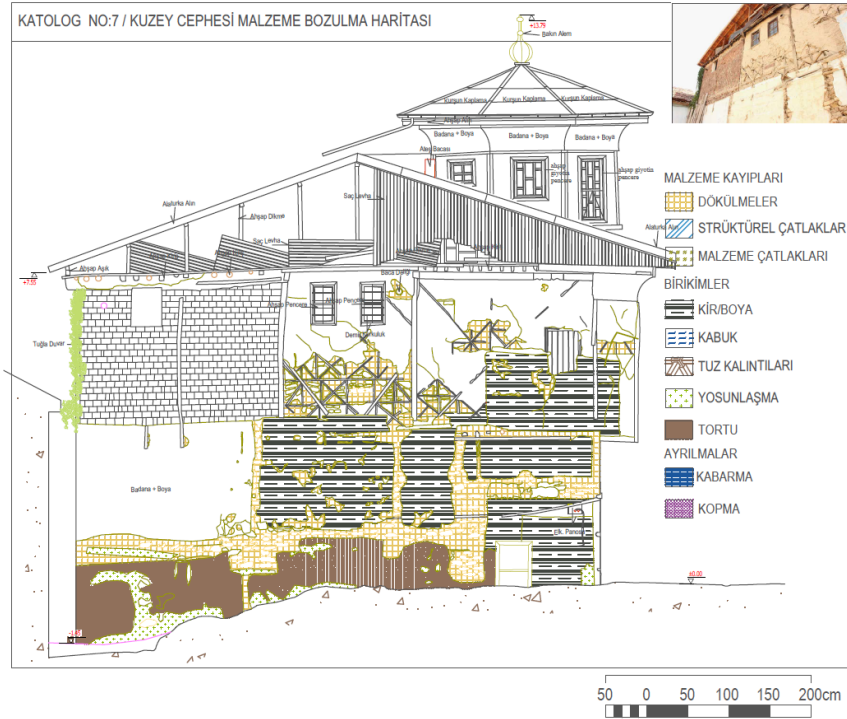
Şekil 4.6: 85 ada 3 parsel doğu cephesi malzeme bozulma haritası

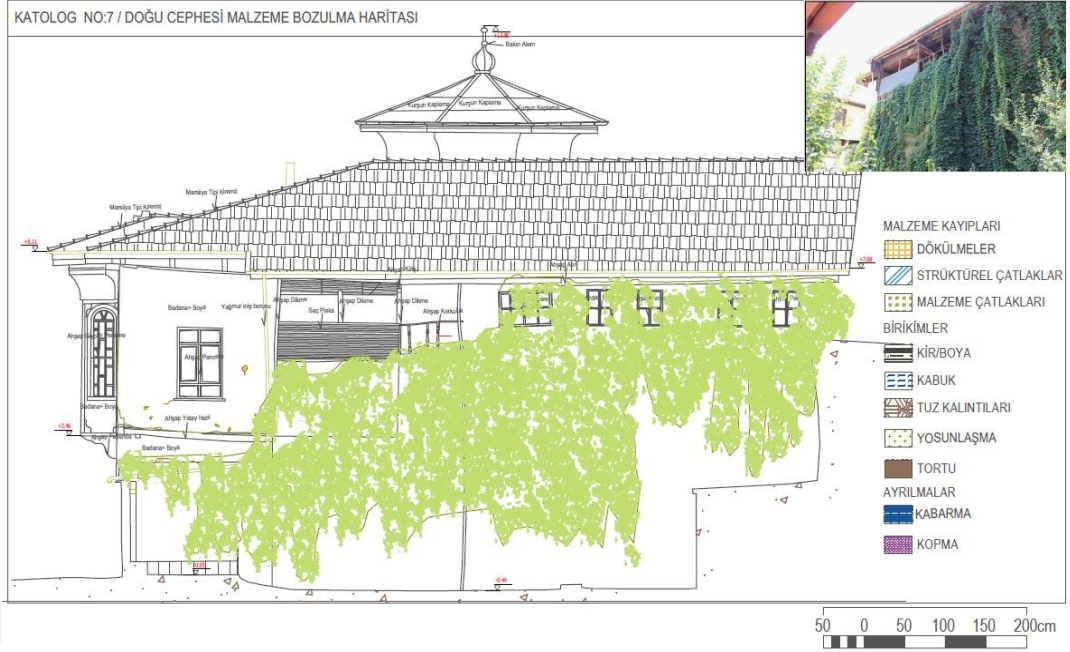
Şekil 4.7: 238 ada 23 parsel batı cephesi malzeme bozulma haritası

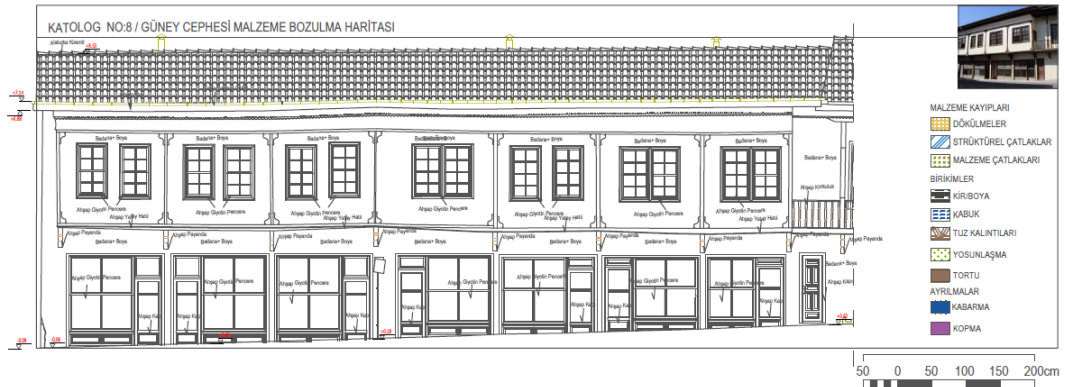
Şekil 4.8: 238 ada 22 parsel batı cephesi malzeme bozulma haritası

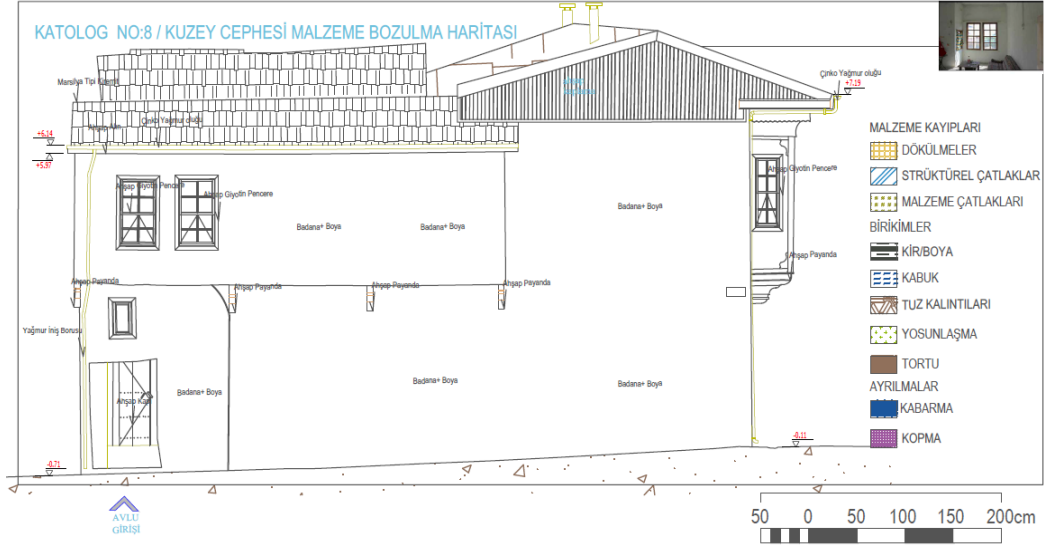
Şekil 4.9: 80 ada 6/7 parsel kuzey cephesi malzeme bozulma haritası

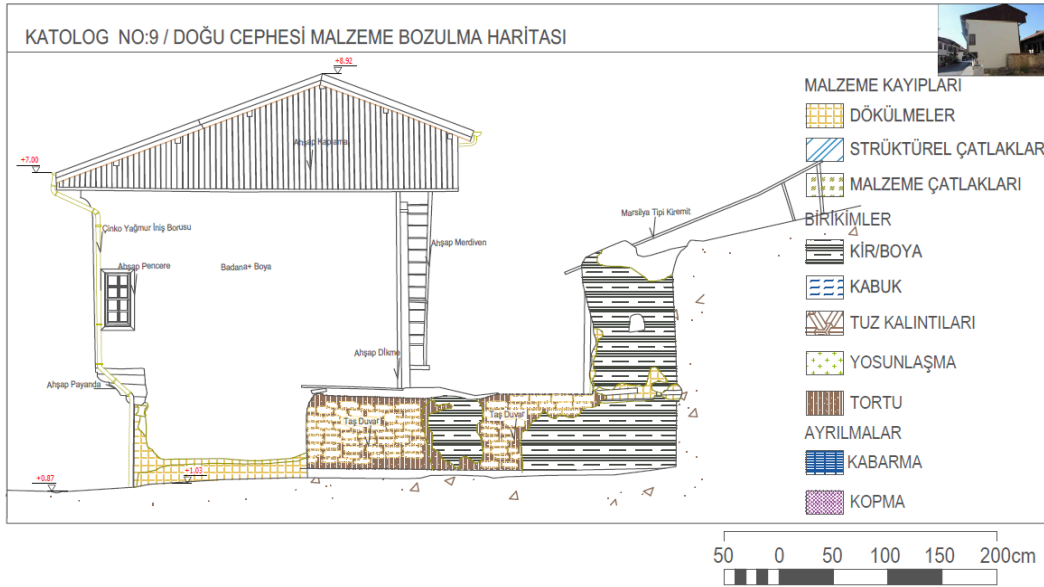
Şekil 4.10: 80 ada 6/7 parsel doğu cephesi malzeme bozulma haritası

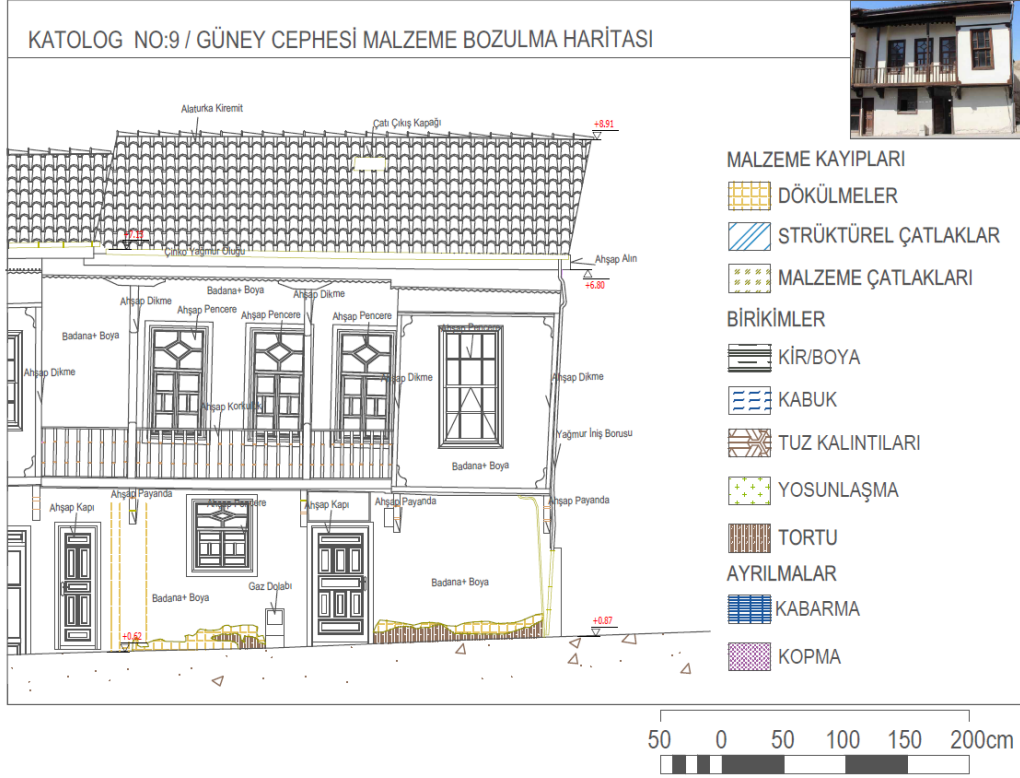
Şekil 4.11: 81 ada 14/15 parsel güney cephesi malzeme bozulma haritası

Şekil 4.12: 81 ada 14/15 parsel kuzey cephesi malzeme bozulma haritası

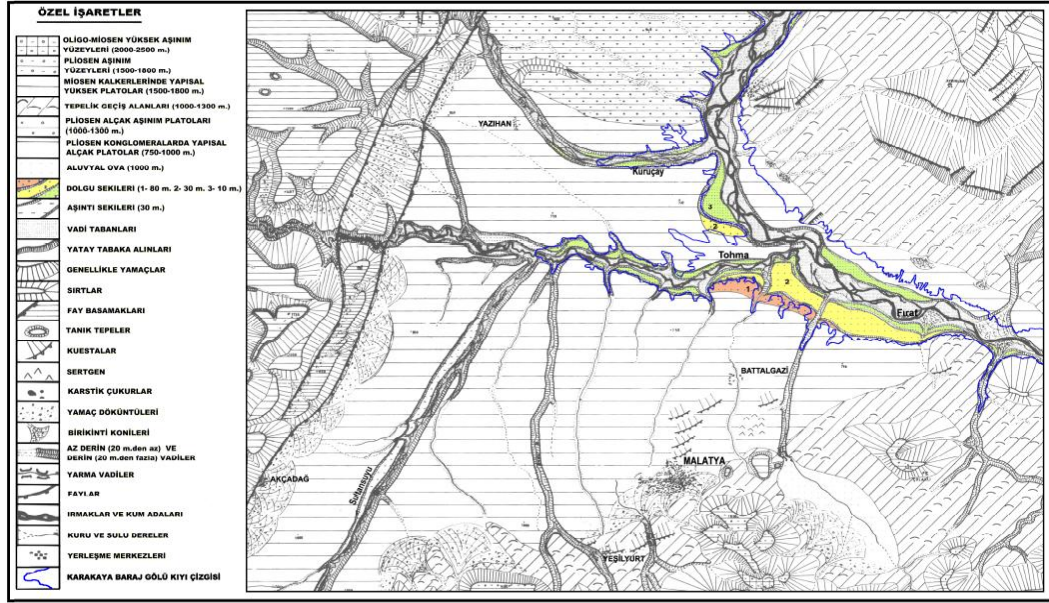
Şekil 4.13: 81 ada 12/13 parsel doğu cephesi malzeme bozulma haritası

Şekil 4.14: 81 ada 12/13 parsel güney cephesi malzeme bozulma haritası

4.2. Zemin Yapısı ve Hareketlerine Bağlı Bozulmalar

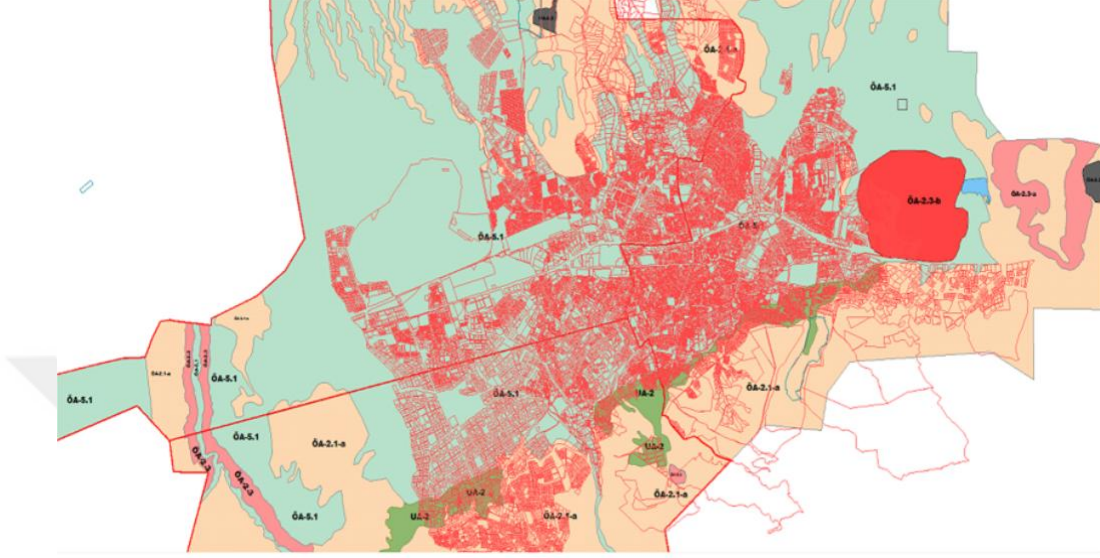
Malatya ili Alp kıvrılması sonucunda şekillenmiştir. III. ve IV jeolojik dönemde ise ortaya çıkan tektonik hareketlerle beraber kıvrılmalarla yükseltiler oluşmuştur. Zamanla çok şiddetli aşınmalar oluşmuş çöküntü alanları alüvyonlarla dolmuştur. Bu nedenle Malatya ilinde III. zaman yaşlı kalker volkanik killer, kum ve çakılların basınçla birleşmesi ve zamanla sertleşmesi sonucunda oluşan konglomeralar yaygın olarak görülmektedir (Şekil 4.15), (Elibüyük 1978).

Şekil 4.15: Malatya Jeoforfoloji haritası (Elibüyük 1978: Harita IIIa, IIIb)

Bölgeden bölgeye değişen zemin yapıları, bu bölgede kaya, çakıl, kum, kil, çamur ve benzeri şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bu katmanlar zamanla çeşitli nedenlerden dolayı hareket ederler ve bu hareketlilik yapılarında bozulmalara neden olmaktadır. Yeşilyurt bölgesinin kuzey kesimlerinde, Beydağının kuzey eteklerinden Malatya havzasına kadar olan bölgede kumtaşı, kil, konglomera, çakıl zemin özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeşilyurt bölgesinin güney kesimlerinde ise kum ile iri çakıl ve büyük blokların bulunduğu konglomera tabakaları bulunmaktadır. Yeşilyurt bölgesinden Fırat'a doğru gidildikçe ince malzemelerin (kum) olduğunu görmekteyiz. Malatya bölgesinin yerleşime uygunluk değerlendirme haritası 4.15 de belirtilmiştir. Uygun Alanlar (UA) Önemli Alanlar (ÖA), (ÖA-1): Deprem Tehlikesi Açısından Önemli Alanlar, (ÖA-1.1): Sıvılaşma Tehlikesi Açısından Önemli Alanlar (ÖA-1.2): Diri Fayların Tetiklediği İkincil (Tali) Fay Yüzey Deformasyonları Açısından Önemli Alanlar (ÖA-2): Kütle Hareketi Tehlikeleri ve Yüksek Eğim Açısından (Ö.A-2.1): Önlem Alınabilecek Nitelikte Stabilite Sorunlu Alanlar (Ö.A-2.2): Önlem Alınabilecek Nitelikte Kaya Düşmesi Sorunlu Alanlar (Ö.A-2.3): Önlem Alınabilecek Nitelikte Heyelan ve Kaya Düşmesi (Kompleks Hareket) Sorunlu Alanlar (Ö.A-2.4): Önlem Alınabilecek Nitelikte Erime Boşlukları Açısından Sorunlu Alanlar (ÖA-3): Su Baskını Açısından Önlem Alınabilecek Alanlar (ÖA-4): Çığ Düşmesi Açısından Önlem Alınabilecek Alanlar (ÖA-5): Mühendislik Problemleri Açısından (Şişme, Oturma, Taşıma Gücü v.b.) Önlem Alınabilecek

Alanlar (ÖA-5.1): Önlem Alınabilecek Nitelikte Şişme, Oturma Açısından Sorunlu Alanlar (ÖA-5.2): Dolgu Alanlar (ÖA-5.3): Yüksek Yeraltı Su Seviyesine, Deniz Suyu Girişimi v.b. Sorunlu Alanlar (UA-1): Zemin Ortamlar (UA-2): Kaya Ortamlar şeklinde harita üzerinde tanımlanmıştır (İ.P.E.J.,2015)

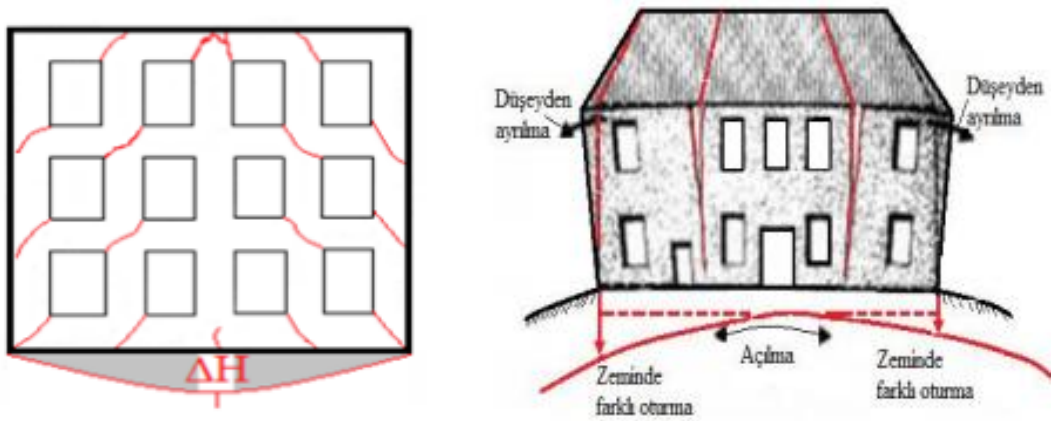

Şekil 4.16: Bölgenin Yerleşime Uygunluk Haritası (Elibüyük 1978: Harita IIIa, IIIb)

Yapının bütün yükünü taşıyan zeminlerde ise üstünde bulunan yapının yükleri nedeniyle zeminde oturmalar görülmektedir. Yer altı su seviyelerinin yüksek olması (Tablo 4.1) zeminin homojen olmaması, zamanla yapılarda hareketliliğe neden olmaktadır. Zeminin uç kısımlarının sağlam, orta kısmının gevşek olması, cephede kapı ve pencerelerde 45 derece açı ile köşelerden başlayan çatlaklar oluşturmaktadır. Binanın oturduğu cephenin orta kısmı sağlam zemin, binanın sağ ve sol kısmı gevşek zemine oturmuş ise aşağıdan yukarı doğru açısı büyüyen çatlaklar görülmektedir (Şekil 4.17).

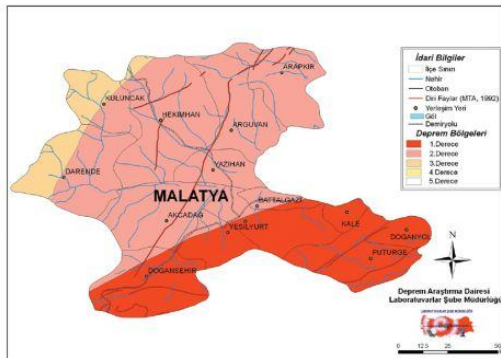
Tablo 4.1: Malatya ilinin yeraltı suyu potansiyeli (DSİ 92. Şube Müdürlüğü, 2016)

Malatya Ovası	37,90 hm ³ /yıl
Sondaj Kuyuları (YAS Tahsisi) 5308 adet tahsis	65.563.326 ton/yıl

Şekil 4.17: Zeminden kaynaklanan oturmalar (E. Schultze, 1971)

1886 yılında 96/8109 sayılı bakanlar kurulu kararı ile Malatya ili birinci dereceden deprem bölgesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil4.18). Yeşilyurt merkez ilçesinden geçen fay hattı ise tarihi yapılarımıza zamanla zarar vermektedir. Kerpiç süneklik düzeyine sahip bir malzemedir (Özdemir, 1999). Süneklik ise bir malzemenin deforme olduğu halde kopmama özelliğidir. Yeşilyurt evlerine baktığımızda ise evlerde deformeler olmuş, yalnız depremden dolayı tamamen yıkılan bir ev görülmemiştir. Aynı sokakta bulunan (taze değirmen çıkmazı) ve kargır olarak yapılan yapının ise depremlerden etkilenerek kullanılamaz hale geldiği görülmektedir (Şekil 4.19).

Şekil 4.18: Malatya deprem haritası (D.A.D.L.Ş.M), Taze Değirmen Çıkmazı sokağında bulunan kargır yapının depremden aldığı hasar örneği (2019)

Şekil 4.19: Zeminden kaynaklanan çatlak örneği (2019)

Şekil 4.20: Yapının kesit örneği (2019)

4.3. Nem Sorunu ve İklimle Bağlı Bozulmalar

Tarihi Yeşilyurt evlerinde yapı malzemesi olarak ahşap ve kerpiç kullanılmıştır. Kolay erişilebilen bu yapı malzemeleri, ekolojik ve sürdürülebilir olmasıyla da önemli bir özelliğe sahiptir. Ancak ultraviyole güneş ışınları, sıcaklık, nem, su, kar ve rüzgar gibi etkenler yapıların bozulmasında, yıpranmasında önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Su ve nem, kerpiç yapıların bozulmasına etki eden en önemli faktörlerdir. Kerpiç yapılara su temas ettiğinde kerpiç içerisindeki kili dağıtarak bozulmalara ve ayrışmalara neden olmaktadır. Cepheden gelen yağmurun, kerpicingin içerisine teneffüs etmesi, yağmur drenaj hattının sokak içerisinde olmaması, yeterli çatı saçağının yapılmaması, rüzgar vb. sebeplerden dolayı çatının uçması ve içine su alması kerpiç duvarların bozulmalarına sebep olmaktadır (Orbaşlı, 2008).

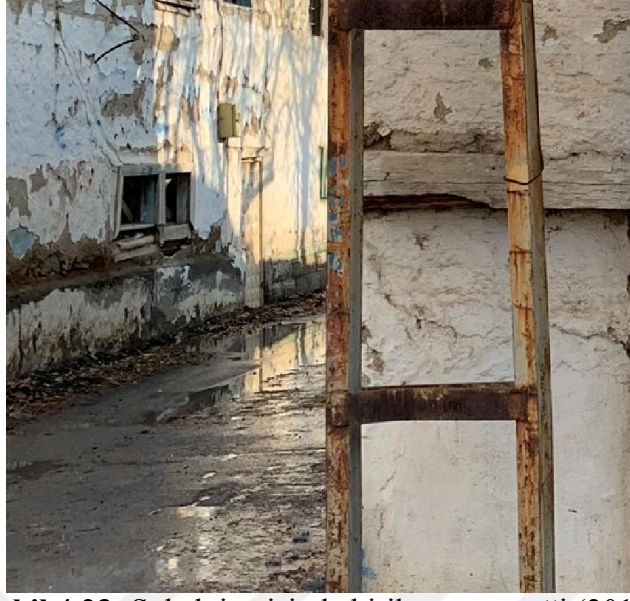

Şekil 4.21: Çatı açıklığı ve saçağı örneği (2019)

Şekil 4.21' de ki örneği incelediğimizde çatının kalkan duvarlarının olmaması çatı içerisine, cepheden gelen yağmuru içeri alarak döşemenin nemlenmesine sebep olmaktadır. Yine şekil 4.22 ve 4.23 de görüldüğü gibi sokak içerisinde yağmur suyu drenaj hattının olmaması ve bu sebepten kaynaklı sokak da su birikintilerin olduğu görülmektedir.

Şekil 4.22: Sokak örneği (2019)

Şekil 4.23: Sokak içerisinde biriken su örneği (2019)

Sokak zeminlerinde biriken su, subasman duvarlarına ve temellere zarar vermektedir. Subasman duvarları giderek yükselen suyun kerpiç anaç duvarlarına ulaşması ile kerpiçin yapısına zarar vermekte ve taşıyıcı olan ahşap hatılları bozarak taşıyıcılığını yitirmektedir (Şekil 4.24). Yağmur indirme borularının yanlış konumlandırılması ve hatalı imalatı da kerpiç duvarların su almasına ve bozulmasına neden olmaktadır (Şekil 4.25). Zeminden ve cephelerden gelen suyun zamanla oluşturduğu nem strüktüre ve duvar malzemesine zarar vererek yapıda bozulmalar oluşturur (Şekil 4.26), (Zakar, L. Eyüpgiller, K.K., 2018).

Şekil 4.24: Biriken suyun subasman duvarlarına olan etkisi örneği (2019)

Şekil 4.25: Yapıya sonradan eklenen ve zarara neden olan çatı drenajı örneği (2019)

Şekil 4.26: Nemin kerpiç duvarda ve strüktürde yarattığı tahrip örneği (2019)

Tarihi yapılara zarar veren diğer bir husus da don olayıdır. Çatlaklara giren su donduğunda çatlakların daha fazla büyümesine neden olmaktadır (Şekil 4.27). Havanın içerisinde bulunan nem oranında yüksek olması kerpiç duvarın çözünmesine neden olmaktadır. Havadaki yüksek nemden dolayı kerpiç duvarların basınç ve

çekme dayanımlarını önemli ölçüde düşürdüğü görülmekte ve aynı zamanda duvar temellerini suyla daha dolgun hale gelerek göçme eğiliminin arttığı görülmektedir (Almaç, 2002).

Şekil 4.27: Don etkisiyle pencerelerin duvarlarda ve ahşap da yaptığı hasar örneği (2019)

Çıplak gözle görünmeyen, farklı dalga boylarındaki güneş ışınları ultraviyole nedeniyle ahşap üzerinde yıkıcı etkiye sahiptir. Ultraviyole ışınları solma, gevreme ve malzeme kaybı gibi sonuçlara neden olabilir (Feilden, 1997). Havanın sıcak olduğu zamanlarda yapı malzemesi genişler, havanın soğuk ve don olduğu zamanlarda ise büzüşmektedir. Bu nedenlerden kaynaklı yapılarda kerpiç malzemede erimeler, kopmalar, çatlamlar ve bozulmalar görülmektedir (Şekil 4.28).

Şekil 4.28: Yapılardaki malzeme kaybı örneği (2019)

4.4. Hava Kirliliği ve Biyolojik Bozulmalar

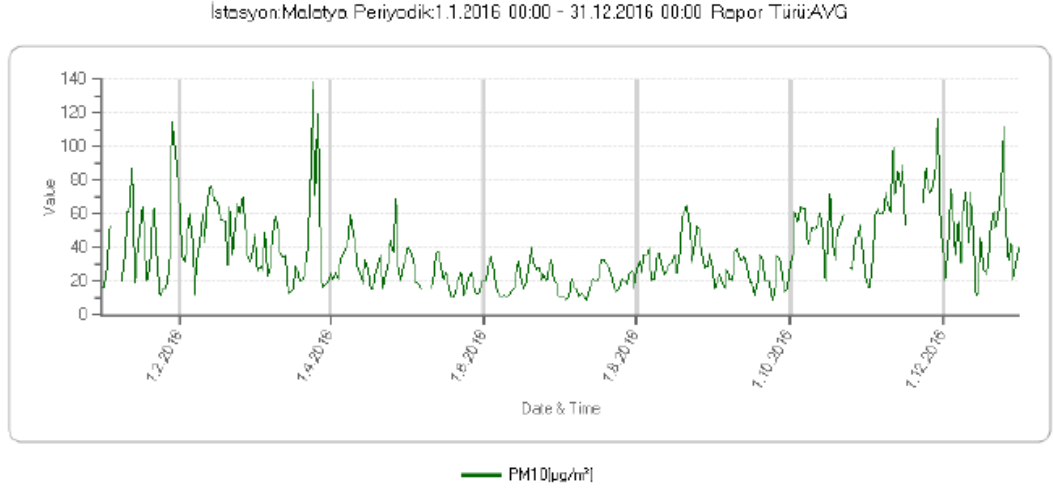
Hava kirliliği, insan sağlığına ve çevreye doğrudan yada dolaylı olarak zarar vermekte ve yaşam kalitesini düşürmektedir. Hava kirliliği doğal nedenlerden, volkanik etkenler, kum fırtınaları, deprem, orman yangınları gibi nedenlerden

kaynaklandığı gibi, sanayileşme, ulaşım, ısınma ve enerji gibi insandan kaynaklı nedenlerden de oluşmaktadır. Atmosferi kirleten maddeler birincil kaynaklar ve ikincil kaynaklar olmak üzere sınıflandırılmaktadır. Birincil kirleticiler, kaynaktan atmosfere doğrudan verilen kirleticilerdir. Bu atmosfere verilen kirleticiler, karbon monoksit (CO), kükürt oksitler (SO_x), azot oksitler (NO_x), hidrokarbonlar (HC), partikül maddeler (PM) vb. İkincil kirleticiler ise, birincil kirleticilerin, atmosferde girdikleri bazı kimyasal etkileşime veya fiziksel olaylar sonucunda oluşan kirleticilerdir. Bu kirletici maddeler ise sülfür asit (H₂SO₄), nitrik asit (HNO₃) vb. (Seinfeld, 1975). Bu gazlar tarihi yapıların üzerinde kirli tabakalar oluşmasına sebep olur. Bu kirli tabakalar ise kerpiç yapıyı eriten asitler oluşturmaktadır. Asitler kerpiç içerisine nüfus ederek boşluklar oluşturur ve kerpicin dayanımını en aza indirgeyerek yapıların bozulmasına neden olur. Hava kirliliğinden kaynaklı cephelerde kabuklaşmalar oluşmaktadır. Kirli hava yüzünden sülfatlaşan ve zamanla kabaran yüzeyler daha sonra dökülürler (Ahunbay, Z., 2018).

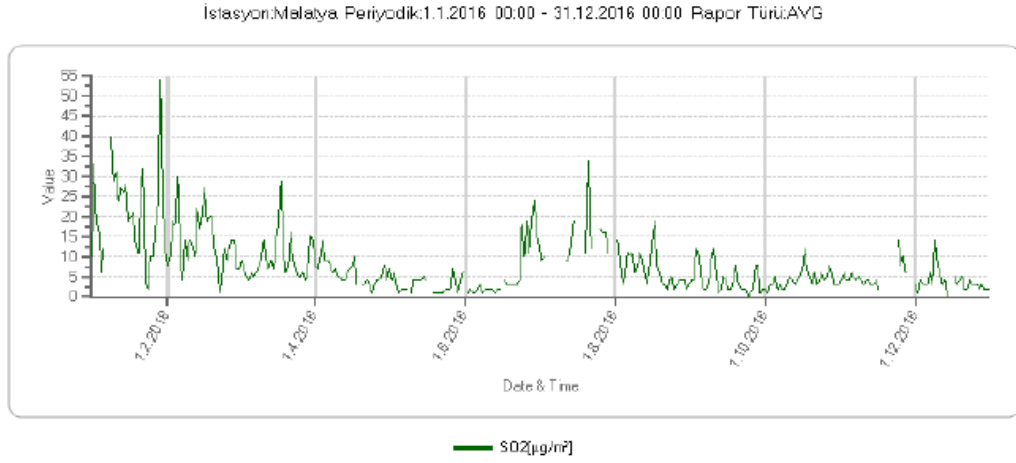
Meteorolojik şartları göz önünde bulundurduğumuzda kış şartlarının ağır geçtiği Yeşilyurt'da ısınmadan kaynaklı hava kirliliği görülmektedir. Tablo 4.2'de ulusal hava kalitesinin kesme noktaları verilmiştir. Şekil 4.26 ve Şekil 4.27 de ise Malatya ilinde bulunan istasyonlarda ölçümü yapılan PM parametresi ve SO₂ parametresi gösterilmiştir (ÇED, 2017).

Tablo 4.2: Ulusal Hava Kalite İndeksi Kesme Tablosu (ÇED, 2017)

HAVA KALİTESİ	SO ₂	NO ₂	CO	O ₃	PM ₁₀
İNDEKSİ	1 saatlik ortalama (µgr/m ³)	1 saatlik ortalama (µgr/m ³)	8 saatlik ortalama (µgr/m ³)	8 saatlik ortalama (µgr/m ³)	24 saatlik ortalama (µgr/m ³)
1 (iyi)	0-100	0-100	0-5.500	0-120	0-50
2 (orta)	101-250	101-200	5.501-10.000	121-160	51-100
3 (Hassas)	251-500	201-500	10.001-16.000	161-180	101-260
4 (Sağlıksız)	501-850	501-1.000	16.001-24.000	181-240	261-400
5 (kötü)	851-1100	1.101-2.000	24.001-32.000	241-700	401-520
6 (Tehlikeli)	>1.101	>2.001	>32.001	>701	>521

Şekil 4.29: Malatya ilinde PM parametresi günlük ortalama değer grafiği(ÇED, 2017)

Şekil 4.30: Malatya ilinde SO2 parametresi günlük ortalama değer grafiği (ÇED, 2017)

Şehirleşme ile beraber sanayi tesislerinin artması, bölgedeki hava kirliliğini olumsuz yönde etkilemekte ve yapıların gözeneklerini kirli gazlarla doldurmaktadır. Bu gazlar yapının özüne etki ederek tabaka halinde dökülmelerine neden olmaktadır (Ahunbay, Z., 2018).

Şekil 4.31: Kabaran, dökülen cephe örneği (2019)

Kültürel mirasın bozulmasında organizmalarında etkisi olduğu bilinmektedir. Organizmalar nemin olduğu her yerde gelişebilmektedir. Organizmalar ile yapı elemanları her zaman tepkime içindedir. Zamanla bu tepkime, yapılarda ciddi zararlar oluşturmakta ve yapı elemanlarının çözünmesine neden olmaktadır (Dolar, A., Yılmaz, E., 2014).

Biyolojik sebeplerden dolayı yapılar zarar görmektedir. Yapı üzerinde bitkilerin oluşumu, ahşaplarda yuvalanan böcekler, bakteriler, mantar oluşumu başlıca biyolojik bozulma sebepleridir. Bitki kökleri yapıyı kimyasal olarak çözerek yapıların statüğünü bozar ve duvarların yıkılmasına neden olmaktadır. Bitkilerin salgıladığı asitler, malzemelerle kimyasal etkileşime girerek, malzemelerin yapısını bozabilmektedir (Ashurts, 1999).

İnorganik ve organik etkenler ahşap yapıların bozulma nedenlerindedir. Organik etkenleri bakteriler, mantarlar ve böcekler oluşturmaktadır. Bu organik etkenler ahşabın küflenmesine, çürümesine, renk değişimine neden olmaktadır. Ahşap boşluklu bir yapıya sahiptir. Ahşabın iç boşluklarının su alması, şişme ve deformasyonlara neden olmaktadır. Bu nedenle nem oranınca yüksek olan ahşap, bakteri ve mantarları içinde barındırarak ahşabın bozulmasına neden olur. Ahşap taşıyıcı eleman üzerinde oluşan deformasyonlar, taşıyıcı elemanı doğrudan etkileyerek yapının bütünlüğünü etkilemektedir.

Şekil 4.32: Ahşabın deformasyona (nem, küf, mantar oluşumu) uğraması örneği (2019)

4.5. Sosyal ve Ekonomik Nedenlere Bağlı Bozulmalar

Tarihi yapıların zaman içerisinde terk edilmesi, işlevlerinin değiştirilmesi ve dokusuna uygun olmayan işlevler yüklenmesi, yapının sosyal ve ekonomik sorunlarla olan ilişkisinden kaynaklanmaktadır. İşlev dışı kullanım yapılarak ahır,

depolama alanları vb. olarak kullanılan ama aslına uygun kullanılmayan bu evler alt gelir seviyesindeki kullanıcılar tarafından kullanılmış yada tamamen terk edilmiştir. Tarihi konut dokusundan tamamen uzak olan ve bakımsız kalan bu evler kullanım ve kullanıcıdan kaynaklı nedenlere bağlı bozulmalara uğramaktadır (Yenice 2012). Tarihi yapıların korunmasında ve uzun vadeli sürdürülebilir olmasında en büyük etken ise bakımdır (Zakar, L. Eyüpgiller, K.K., 2018). Kullanıcıya bağlı olarak değiştirilen ve yapılan eklentilerde yapının bozulmasını olumsuz yönde etkilemektedir.

Geleneksel aile yapılarının zaman içerisinde bozulması sosyal nedenlere bağlı bozulmaları tetiklemiştir. Çekirdek aile kavramına geçiş ile birlikte hane kişisi sayısında azalmalar olmuştur. Hane sayısında ki bu azalmalar ise içinde bulunulan yapının büyüklüğü sebebiyeti ile bölüntülere uğrama yetisini doğurmuştur. Bölüntülere uğrayan yapılar doğal olarak hatalı kullanılan malzemeler ve eklentiler gibi yapıya sonradan müdahaleleri getirmiştir. Bir bütün olarak kullanılan evler daha sonra üst kat ile alt katları ayrılarak bağımsız hale getirilmesi, üst katların konut, alt katlarında dükkan ve depo gibi fonksiyonlar yüklenmesi, duvar yapı elemanlarının özgüne uygun olmayan malzemelerle değiştirilmesi, binaya zarar veren mühdes yapıların eklenmesi gibi örneklere rastlamak mümkündür (Şekil 4.33). Yapıların bozulmasına etken diğer bir unsur ise terk edilmiş olan yapıların bakım ve onarımlarının yapılmamasıdır. Yapılar atıl durumda bırakılmış ve bakımsızlık tehdidi altında kalmıştır. Atıl durumda kalmasının bir diğer gerekçesi olarak da çağın yeniliklerine ayak uydurmuyor olması ve miras yolu ile hissedarların artması bu yapıların terk edilmesine olumsuz yönde olanak sağlamıştır. Bu nedenlerden dolayı yapılar terk edilmiş, bakımsız kalarak, yok olma- yıkılma tehlikesi ile karşı karşıya kalmışlardır (Yenice, 2012).

Şekil 4.33: Muhdes örnekleri (2019)

Şekil 4.34: Bakımsız yapı örnekleri (2019)

Şekil 4.35: Terk edilmiş- Yıkılma-Yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalan yapı örneği (2019)

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Doğuyu batıya bağlayan ve en önemli ticaret yolu üzerinde bulunan Yeşilyurt (Malatya), tarihi kent dokusunu oluşturan bozulma ve yok olma sürecine giren, yığma kerpiç evlerin bozulma nedenleri araştırılmıştır. Tarihi Yeşilyurt Evleri üzerinde daha önceden çok fazla inceleme yapılmamış ve birçoğu tescilli olan yapılar irdelenmiş ve bozulma haritaları oluşturulmuştur.

1. Tarihi Yeşilyurt Evleri geleneksel şehir dokusunu kaybetmiş ve terk edilmiştir.

2. Yeşilyurt evlerini incelediğimizde ise genellikle iç sofalı ve dış sofalı plan tiplerinin kullanıldığını görmekteyiz.

3. Tarihi Yeşilyurt evleri genel olarak bitişik nizam yapılmıştır. Avluların kullanımı genellikle arka taraftadır fakat yüksek avlu duvarı ile çevrili olup binanın yan kısmında görünen avlulu evlerde bulunmaktadır.

4. Evlerin tamamına yakını yola cephelidir.

5. Yapı malzemesi olarak kerpiç, ahşap ve taş (moloz) kullanılmıştır. Yığma yapım tekniği ile tasarlanmıştır. Temeller molozdan inşa edilmiş, duvarlar kerpiç hımmış duvar örgü sistemi ile örülmüş, ahşap ise duvara strüktürel olarak destek verirken aynı zamanda pencere ve kapı detaylarında da kullanılmıştır.

6. Kerpiç dış duvarlar yaklaşık 80 cm anaç olarak adlandırılan, iç duvarlar ise yaklaşık 40 cm eninde kuzu olarak adlandırılan duvar sistemi ile çözümlenmiştir.

7. Döşemelerde ahşap kirişler kullanılmıştır. Merdivenler, pencereler, kapılar ve çatılar ahşap'tan yapılmıştır.

8. Tarihi Yeşilyurt Evleri Türk Evlerinin aksine asimetric karakteristik olarak karşımıza çıkmaktadır.

9. Bazı yapılarda cumba ve cihannümanın kullanıldığı görülmektedir.

10. Genel olarak iki katlı tasarlanmış olan bu evler, Cihannüma katının bulunduğu ev örnekleriyle üç katlıda görülebilmektedir.

11. Tarihi Yeşilyurt Evlerine genelde pişirme yerleri ve tuvaletler avlu içinde tasarlanmıştır.

12. Tarihi Yeşilyurt Evlerinde genelde sadelikten yana uygulamalar yapılmış cephelerde işlemlere vb. yer verilmemiştir.

Tarihi Yeşilyurt Evlerinin bozulma ve yok olma sürecinde, zemin yapısı, zemin hareketlerine, iklimsel sebepler, nem sorunu, hava kirliliği, sosyal ve ekonomik sebeplere bağlı bozulmalara kadar uzanan bir dizi etkenlerden meydana geldiği görülmektedir. Tarihi Yeşilyurt Evlerinin bozulma nedenlerin tespiti, bozulma haritalarının oluşturulması ile ön saptama yapılmıştır.

Yapılan araştırma neticesinde, yapıların cephe duvarlarında zemine yakın olan kısımlarında neme bağlı olarak yosunlaşma, dökülme, kopmaların meydana geldiği bozulma türleri oluşmuştur. Drenaj sisteminin olmayışından kaynaklı zeminden alınan suyun zamanla emilimi ile giderek yükselen suyun kerpiç anaç duvarları çözünmesine neden olmaktadır. Çözünen duvarlar taşıyıcılığını kaybederek strüktürel olarak yapıya zarar vermektedir.

Tarihi yapıların temel kısımlarını incelediğimizde ise kullanılan malzemelerin kesitlerinin küçük olması strüktürel açıdan ilk tasarımdan itibaren gelen boyutlandırma hatalarının da olduğunu göstermektedir.

Yine haritalara baktığımızda, kapı, pencere, cumba altı ve bitişik nizam kısımlarında strüktürel kesme çatlaklar görülmektedir. Bu çatlaklar zemin yapısına bağlı olarak farklı oturumlarından kaynaklandığını göstermektedir.(E. Schutze, 1997). Sokakların dar olması araçların sokak dan geçerken zemin titreşimine sebebiyet vermesi de yine strüktürel olarak binaların bozulmasına katkı sağlamaktadır.

Hava kirliliğinin dünya üzerinde olumsuz etkilerinden birisi sadece insan sağlığına ve çevreye verdiği zarar değil aynı zamanda yapılara da zarar vermektedir.

Malatya ilinde kış şartlarını ağır geçtiği bilinmektedir. Tüketilen katı yakıtlar kış aylarında ciddi anlamda hava kirliliğine neden olmaktadır. Ayrıca atmosferi kirleten diğer bir hususta, motorlu taşıtlardan çıkan zararlı gazlar, sanayi atıkları, duman katı ve sıvı yakıtlar anıtların üzerinde kirli bir tabaka oluşmasına neden olmaktadır. Bu gazların oluşturduğu kirlilik binalarda kir- renk değiştirme ve kabarmalar oluşturmaktadır.

Tarihi Yeşilyurt evlerinde fiziksel ve çevresel sorunlardan kaynaklanan bozulmalar olduğu görülmektedir. Bu sorunların yanı sıra sosyo-ekonomik yapıdan kaynaklı bozulmalarında en az fiziksel ve çevresel etkiler kadar önemli bir etken olduğu görülmektedir. Değişen ekonomik sebepler ve ihtiyaçlardan kaynaklı sebeplerde bu tarihi yapıların terk edilmesinde büyük bir unsur olmuştur. Terk edilen yapıların ise bakımsızlık sorununu doğurmakta ve evler bakımsızlıktan dolayı çok hızlı bir şekilde bozulmaktadır. Terk edilmiş olan evlere kilit vurulmuş atıl bir şekilde yıkılmayı beklemektedir.

Bazı yapıların ise işlev dışı kullanımı, aslına uygun kullanılmaması nedeniyle yeni eklentilerin ve değişikliklerin yapılması da yine tarihi yapılarımıza zarar vermektedir.

Geçmişten günümüze ulaşan kültürel mirasımızın en önemli zenginliklerinden olan Tarihi Yeşilyurt Evlerinin cephe ve malzeme özelliklerinin belgelenmiş olup, mevcut durumları rölöveler ve fotoğraflarla kaydedilmiştir. Bu araştırmamda Tarihi Yeşilyurt Evlerinin yapısal bozulma nedenlerinin araştırılması, korunmasına yönelik ölçütlerin belirlenmesine yardımcı olmaktadır.

Tablo 4.3: Bozulma Haritaları Üzerinden Yüzelik Sonuç Tablosu

Katalog No	Malzeme Kayıpları	Birikimler	Ayrılmalar
1	%59	%36	%5
2	%25	%70	%5
3	%49	%9	%42
4	%11	%61	%28
5	%56	%41	%3
6	%46	%46	%8
7	%19	%77	%4
8	%29	%71	-

Tablo 4.4: Bozulma Haritaları

TARİHİ YEŞİLYURT EVLERİ	MALZEME KAYIPLARI			BİRİKİMLER					AYRILMALAR	
	DÖKÜLMELER	STRÜKTÜREL ÇATLAKLAR	MALZEME ÇATLAKLARI	KİR/BOYA	KABUK	TUZ KALINTILARI	YOSUNLAŞMA	TORTU	KABARMA	KOPMA
KATALOG NO:1 	✓			✓	✓		✓	✓		
KATALOG NO:2 	✓			✓			✓			
KATALOG NO:3 	✓	✓			✓		✓		✓	✓
KATALOG NO:4 	✓			✓			✓		✓	
KATALOG NO:5 	✓			✓			✓			
KATALOG NO:6 	✓	✓	✓	✓			✓			
KATALOG NO:7 	✓		✓	✓			✓	✓		
KATALOG NO:8 	✓							✓		
KATALOG NO:9 	✓			✓				✓		

KAYNAKLAR

A. Dolar, E. Yılmaz. (2014). Kültürel Yapılarda Biyolojik Bozulma Mekanizmaları, *Elektronik Mikrobiyoloji Dergisi TR*.

A. Orbaşı. 2008. Architectural Conservations: principles and practice, Blackwell Publishing. Oxford Illustrated dictionary of architectural preservation,: restoration, renovation, rehabilitation and reuse, 2004. Mc Graw-Hill.

A. Şentürk Balarısı. M.S. 1991. Yeşilyurt, Malatya: Özel Baskı.

B. Fitzner. Documentation and Evoluation of Stone Damage on monuments, 10th International congress Deterioration and Conservation of Stone, Stockholm.

B. Işık, P. Özdemir, H. Boruroğlu. Depremler Güneydoğu (GAP) Alanında Konut için Alçı Stabilize Toprak (Alker) İnşaatı Önerme Yönleri, Son Depremler ve Afet Önleme Yönetimi Çalıştayı, Deprem Afet Önleme Araştırma Merkezi Projesi (JICA), Afet İşleri Genel Müdürü (GDDA), Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (ODTÜ). Ankara 10-12 Mart 1999.

B. Uluengin. 2018. Osmanlı Anıt Mimarisinde Klasik Yapı Detayları, 7. Baskı, İstanbul: YEM Yayınları.

B. Uluengin. 2019. Rölöve, 9. Baskı, İstanbul: YEM Yayınları.

B.M. Feilden. 1997. Conservation of Historic Buildings, London.

C. Erder. 2007. Tarihi Çevre Bilinci, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı, Ankara.

D. Hasol. 1995. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, 6. Baskı, İstanbul: YEM Yayınları.

D. Kuban. 1976. Sanat Tarihimizin Sorunları, İstanbul: Çağdaş Yayınları.

E. Çelebi Karakök. (2017). Bir Geleneksel Türk Evini Geleceğe Aktarmak: Erdoğın Kalay Evi ve Koruma Önerileri, *Osmanlı Mimarisi Araştırma Dergisi*, Cilt 4, Sayı 10, ss.85-110.

E. Madran. 2004. Osmanlı İmparatorluğu'nun Klasik Çağlarda Onarım Alanının Örgütlenmesi, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı.

E. Mardan. 2002. Tanzimattan Cumhuriyet'e Kültür Varlıklarının Korunmasına İlişkin Tutumlar ve Düzenlemeler: 1800-1950, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı.

E. Schultze. Erhaltung und Sanierung von Baudenkmälern Baugrund und Gründungen. Aachen 1971.

Eldem, S.H. 1954. Türk Evi Plan Tipleri, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını, İstanbul.

F. Sağlam, B. Korkmaz, Z. Bilgin, H. Demirbağ, E. Memiş. 2013. Malatya Kent Rehberi, 2. Baskı, İstanbul: Seçil Ofset.

F.Z. Yaman. 2007. "Geleneksel Ahşap Yapılarda Kullanılan Ahşap Yapı Elemanlarının Uzun-Dönem Performansı - Giresun Zeytinlik Mahallesi'nde Örnek Yapı İncelemesi", *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

H. Sevim. 2013. "Mimari Tasarımda Öncül Örneklerin Analizine Dayalı Bir Model Önerisi: Arapgir Yöresel Konutları", *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

<https://www.aydinlik.com.tr/arslantep-hoyugu-kalici-kultur-mirasi-listesi-ne-aday-tarih-mart-2019>

I. Polat Pekmezci. 2014. Kireç Esaslı Malzemelerde Görülen Bozulma Sebepleri ve Onarım Yöntemleri, Kâğıt Yapılarda Koruma ve Onarım Semineri.

İ. Aluçlu, H. Özyılmaz. H. (2009). Malatya Geleneksel ve Güncel Konutları'nda Kullanıcı Gereksinimleri ve Tasarıma Yansıması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 8, Sayı 9 (168-183).

İ. Aytaç. 2015. Geleneksel Malatya Envanteri, Malatya: Diltemizler Reklam ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.

İ. Aytaç. 2017. Kırsal Mimaride Malatya-Darende Aşağılupınar Evlerinin Karakteristik Özellikleri, *Social Sciences*, ISSN: 1308 7444.

İ. Yılmaz. 2005. "Bebek'te 19. yy. Sonu Yöresel Konut Mimarisi ve Günümüzde Mevcut Olmayan Bir Evin Restitüsyonu Üzerine Araştırma", *Yüksek Lisans Tezi*, M.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

J. Ashurts, N. Ashurts. 1990. *Practical Building Conservation: English Heritage Technical Book*, İngiltere.

L. Zakar, K.K. Eyüggiller. 2018. Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri, 3. Baskı, İstanbul: Ömür Matbaacılık.

M. Elibüyük. (2013). Malatya İli Yerleşmelerinin Tarihsel Dönemlere Göre Coğrafi Dağılışı, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 53, 1.

M. Hatami. 2013. "Tarihi Kent Merkezlerinin Koruma Sorunları, Urmiye Tarihi Kent Merkezi Üzerine Bir Araştırma", *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

N. Özhan. 2006. "Anadolu'nun Geleneksel Konutlarında Ahşap Kullanımına Ait Bir Derleme", *Yüksek Lisans Tezi*, G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

S. Erdem. (2017). Osmanlı Devletinin Son Yüzyılında Malatya-Tokma (Tohma/Tokhma) Nehri Suyu'nun Arazi ve İçme Suyunda Kullanımı, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 27, sayı:2, ss.277-29, Elazığ.

S.G. Bozkurt. 2013. 19. yy da Osmanlı Konut Mimarisinde İç Mekan Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi, *Journal Of The Faculty Of Forestry İstanbul University* 62 (2):37-70.

S.H. Eldem. 1954. *Türk Evi Plan Tipleri*, İstanbul: Pulhan Matbaası.

S.H. Eldem. 1986. *Türk Evi Osmanlı Dönemi II, Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı*, İstanbul.

S.H. Eldem. 1987. *Türk Evi Osmanlı Dönemi III, Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı*, İstanbul.

T. Çobancaoğlu, U. Tuztaş. 2006. “Anadolu' da Kerpicin Kullanım Geleneği ve Kerpiç Konut Yapım Sistemlerinin Karşılaştırılması”, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.G.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

T. Karadayı Yenice. 2012. “Geleneksel Aksaray Evlerinin Korunmasına İlişkin Bir Yöntem Araştırması”, *Doktora Tezi*, S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

T. Karadayı Yenice. T. 2017. Tarihi Aksaray Evleri, İstanbul: Hiperlink Yayınları.

T. Tahsin, P. Erkuş Buyruk. Geleneksel Taraklı Evleri ve Yapılarda Bozulma Nedenleri, *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, ISSN:2147-3455, Cilt 6, Sayı 2.

U. Almaç. 2002. Alçı bağlayıcılı hazır harç ile toprak karışımının hasarlı kerpiç yapılarda onarım harcı olarak kullanılabilmesi için deneysel araştırma,

Y. Durgun. 2006. “Geleneksel Malatya Evleri Üzerine Bir İnceleme”, *Yüksek Lisans Tezi*, G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Z. Ahunbay. 2018. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, 10. Baskı, İstanbul: YEM Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Mehmet Gökhan CAN

Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti

Doğum yeri ve Tarihi : Malatya - 28.01.1990

Evlilik Durumu : Evli

Telefon : 0530 850 98 44

Email : canmehmetgokhan @gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

	Mezun Olduğu Okul	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	2020
Lisans	Girne Amerikan Üniversitesi (Burslu)	2015
Ön lisans	Muğla Üniversitesi / İnşaat Teknolojisi	2011

İŞ TECRÜBESİ

Görevi

2017-Halen Prestij Yapı Denetim

2016-2017 Malatya Büyükşehir Belediyesi

2015-2016 Park Yapı Denetim Firması

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce